...ухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№39 (8261) | 1957 оной февралиин 15, пятница | Сэн 20 мүнгэн

СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси

Транспортна сүүдүүдые үгы болгохо тухай
ХУУЛИ

Түмэр замай болон уһанай транспортын ажал хүдэлмэридэ hаалта хэдэг гэмтэ ябадалнуудые транспортна сүүдүүд хаража үзэдэг байна. Мүнөө үедэ иимэ гэмтэ ябадалнуудай нилээдгүй үсөөн болоhон дээрэhээ, мүн союзна республикануудай сүүдэй органуудай эрхыень бүри үргэн болгохо зорилгоор Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совет иигэжэ тогтооно:

Статья 1. Түмэр замай, уһанай транспортын линейнэ, окружной транспортна сүүдүүдые үгы болгохо.

Статья 2. Транспортна сүүдүүдэй эрхилдэг бүхы хэрэгүүдые шиидхэхэ эрхэ союзна республикануудай сүүдэй органуудта олгохо. Тиихэдээ союзна болон автономно республикануудай арадай сүүдүүд, областиин, хизаарай сүүдүүд, Верховно Сүүдүүдтэ сүүдлэхэ эрхынь зэргээр эдэ хэрэгүүдые хаража үзэхыень даалгаха.

Статья 3. Тус Хуулиин абтахада хүсэеэ гээhэн хуули гаргалгын дүримүүдые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үзэмжэдэ табихыень СССР-эй Верховно Сүүдтэ даалгаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1957 оной февралиин 12.

СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Сүүдые hунгаха тухай

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совет **иигэжэ тогтооно:**

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Сүүдтэ иимэ хүнүүдые hунгаха:

СССР-эй ВЕРХОВНО СҮҮДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ

Горкин Александр Федорович

СССР-эй ВЕРХОВНО СҮҮДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН ОРЛОГШОНОР

Морозов Николай Кузьмич
Смирнов Лев Николаевич

СССР-эй ВЕРХОВНО СҮҮДЭЙ ГЭШҮҮД

Бардин Петр Иванович
Борисоглебский Виктор Валерьянович
Гусев Николай Никифорович
Костромин Александр Александрович
Лихачев Петр Алексеевич
Панюгин Валентин Евгеньевич
Супатаев Абдыкасым
Цырлинский Борис Степанович
Якименко Ирина Денисовна

СССР-эй Верховно Сүүдэй арадай заседательнууд

Бригман Виктор Иосифович
Воробьев Дмитрий Захарович
Гуцу Михаил Степанович
Голубицкий Сергей Иосифович
Захаров Александр Иванович
Ивлева Пелагея Сергеевна
Карамян Србуи Аванесовна
Кангельдиев Нурказы
Козляк Александр Иванович
Мамамтавришвили Давид Григорьевич
Мурадова Мая
Набиева Сайяра Усмановна
Рахимбеков Яхия
Ридзинь Ян Петрович
Романов Иван Михайлович
Садыков Акрамджан Садыкович
Симонов Евгений Максимович
Снобков Иван Афанасьевич
Тагиева Сона Анифа Кызы
Тихазе Карл Ильич.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1957 оной февралиин 12.

Советскэ хүнэй эрилтые эрхимээр хангахын түлөө

Үнгэрэгшэ оной декабрь hарада манай ороной ниислэл хото—Москвада партиин Центральна Комитедэй Пленум болоо hэн. Үсэгэлдэр—уржадэр буурал сагаан Кремль дотор СССР-эй Верховно Соведэй сесси боложо дүүрэбэ.

Манай партиин генеральна штабай, Советскэ ороной парламентын зүбшэжэ хэлсэhэн асуудалнууд тон ехэ удхашанартай байха юм. Юуб гэхэдэ, Ехэ дээдэ эдэ суглаануудай шиидхэбэринүүд дотор баатар советскэ арадай 1956 ондо хэhэн ажалайнь дүн гаргагдаhан, мүн 1957 ондо хэхэ ажалайнь хараа түсэб табигдаhан байна. 1956 ондо—зургаадахи табанжэлэй түрүүшын жэлдэ — Агууехэ Советскэ гүрэнэй арадай ажахын бүхы hалбаринууд: хүндэ ба хүнгэн индустри, харгы зам, хүдөө ажахы гэхэ мэтэмнай түрьбэлгүй ехээр хүгжэн дэбжэбэ. Социалистическэ экономикын хүсэтэ дэбжэлтын үндэhэн дээрэ арад зоноймнай ажана байдал, соёл болбосоролынь орьёл үндэр өөдэ мандажа байна.

Коммунистическэ парти, Советскэ правительство коммунизм байгуулагша советскэ хүнүүдэй ажаhуудалые үдэрhөө үдэр тудам, hараhаа hарада hайжаруулхын түлөө, арад зоной улам ургажа байгаа материальна ба культурна эрилтые эрхимээр хангахын түлөө саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргадаг. Энээниие манай түрэл парти, правительствын ажалай ба тэмсэлэй бүхы түүхэ дээрэhээ хаража, этигэжэ болохо байнал. Гансахан 1956 ондо энэ талаар юун хэгдэhэн байнаб гэжэ хараад үзэбэл, тон гайхамшагта, сэдьхэл халяахаар, зүрхэ долгисуулхаар ехэ юумэн хэгдэбэ. Наhатай, инвалид болоhон хүнүүдэй пенси тэдхэмжэнь нэмэгдээ. Нарайлха эхэнэрнүүдэй амаралтын болзор hунаагдаа. hайндэрэй, амаралтын урда тээхи үдэрнүүдтэ хүдэлмэриин үдэр хороогдоо. КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленум, СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси хадаа манай арад зоной энхэ тайбан, золтой жаргалтай ажаhуухын тула зохид hайн гэр байра ойрын жэлнүүдтэ олоор барижа, улад зоной эрилтые хангаха гэжэ шиидхэбэри гаргаhан байна. Парти ба Засагай дээдэ газарнуудай энэ шиидхэбэринь бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Парти, Правительствын анхарал оролдолгодо харюу болгон орон доторнай гэр байрын барилга Горький городой хүдэлмэришэдэй үүсхэлээр үргэн далайсатайгаар ябуулагдажа байнхай.

Горькиинхидай үүсхэлые манайшье республикын городуудай хүдэлмэришэдэй коллективүүд дэмжэнэ. Жэшээлхэдэ, хүдэлмэришэдтэ, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэ, албахаагшадта тус тустань хубиин гэрнүүдые бариха хүдэлмэри Ленинэй орденто Улан-Удын ПВЗ болон бусад предприятинуудай коллективүүдээр мүнөө үедэ гэмгүй hайнаар ябуулагдана.

Партийна, советскэ, профсоюзна, комсомольско болон ажахын организацинууд гэр байра барилгын асуудалнуудые шиидхэхынгээ хажуугаар, улад зоной үдэр бүриин эрилтые хангалгада тусгаар анхаралаа хандуулха ёhотой.

Ажалшадай бэшэгүүд дээрэhээ, мүн бодото байдал дээрэhээшье абажа харахада хоёр шухала хэрэгтэ—худалдаа наймаа болон ниитын эдеэ хоолой хэрэгтэ илангаяа ехэ дутагдалнууд үдэрhөө үдэртэ үзэгдэжэ байдаг. Энээн тухай угаа олон тогтоолнуудшье гаргагдаhан hаа, унжагай ута үгэнүүдшье хэлэгдэhэн hаа, удаан хашанаар дутуу дундануудынь усадхагдана. Жэшээнь, Бичурын аймагай байдалые абажа үзэе. Эндэхи магазинуудай ба столовонуудай олонхинь дуратайл сагтаа хаалгаатай байдаг. Нүүдэл наймаан гэжэ оройдоо эмхидхэгдээгүй. Зарим магазинууд, столовонууд доторнь шонын хүлдэжэ үхэмөөр хүйтэн байдаг. Иимэ байдал юундэ тохёолдоhон байнаб гэбэл аймпотребсоюз, партиин айком ба аймгүйсэдком худалдаа наймаанай, эдеэ хоолой ажалые хэрэгсээдэггүй, улад зоной эрилтые тоодоггүй байна. Энэ аймагта дала гаран магазинууд, ная гаран наймаалагшад бии юм. Теэд тэдэнэй 20—30 процентнь наймаанай ажалда таарахагүй хүнүүд юм. Яахадааб гэхэдэ, тэдэнэр хадаа гол түлэб элдэб хэргэмтэд ба тушаалтадай hамгад, түрэл түрэhэниинь, тобшоор хэлэбэл—«хүндэтэй» наймаалагшад байха юм. Теэд магазинууд ба столовонуудта миил гараа дэлгээд, дулаан гэртээ hуужа байдаг хүндэтэн, ямбатан хэрэгтэй бэшэ, харин хамсыгаа шуугаад наймаа хэжэ орохо, үнэхөөрөө советскэ наймаалагшад хэрэгтэй ха юм.

Иимэ байдал ганса Бичурта бэшэ, мүн ондоошье олон газараар дайралдаха. Тиимын тула зорилго юуб гэхэдэ, партийна, советскэ, профсоюзна наймаанай организацинууд магазинуудта ба столовонуудта үнэхөөрөө энэ ажалдаа дуратай, үнэн шударгы хүнүүдые табижа, тэдээндэ туhалжа, тэдээндэ ехэ эрилтэ табижа, худалдаа наймаанай, эдеэ хоолой хэрэгые hайжаруулха эрид хэмжээ дары абаха ёhотой.

Арад зониие культурнаар хангалгада, илангаяа кино харуулха хэрэгтэ мүн лэ ехэхэн дутагдалнууд бии. Энээн тухай манай газетын редакцида үдэр бүри шахуу олон бэшэг ородог. Энэ дутагдалнууд тухайда республиканска газетэнүүдтэ олон дохёонууд гараhаншье байха. Зүгөөр, Культурын министерство, тэрэнэй нютагуудтахи органууд энээндэ шэхэ дүлии, нюдэ балайгаар хандадаг зантай. Культурын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд энэ асуудалые удааруулангүй, түргөөр шиидхэхэ уялгатай.

Советскэ хүнүүдэй материальна ба культурна эрилтэнүүдые хангадаг бусадшье предприятинуудай, эмхи зургаануудай—бани, гостиница, мастерской, парикмахерска, прачечна, үхибүүдэй ясли, клуб, улаан булан, культбаза, библиотекэ гэхэ мэтын газарнуудай хүдэлмэриие эрид hайжаруулха саг ерээ.

СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол

Уласхоорондын байдал тухай, мүн Советскэ Союзай гадаадын политика тухай СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Д. Т. Шепиловэй хэhэн элидхэлээр абтаба

Уласхоорондын байдал тухай, мүн Советскэ Союзай гадаадын политика тухай СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр депутат Д. Т. Шепиловэй хэhэн элидхэлые шагнажа зүбшэн хэлсээд, Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совет иигэжэ **тогтооно:**

Советскэ Правительствын гадаадын политикые hайшааха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1957 оной февралиин 12.

СССР-эй Верховно Сүүд тухай
ДҮРИМ

Статья 1. СССР-эй Конституциин 104-дэхи статьягай ёhоор, СССР-эй Верховно Сүүд Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай сүүдэй эгээн дээдэ орган мүн.

СССР-эй Верховно Сүүд ССР Союзай сүүдэй органуудай ажалябуулгые, тэрэшэлэн тус Дүримэй ёhоор тогтоогдоhон союзна республикануудай сүүдэй органуудай ажал-ябуулгые хинан хараха уялгатай. Мүн СССР-эй Верховно Сүүд Хуули гаргаха талаар үүсхэл гаргаха эрхэтэй.

Статья 2. СССР-эй Верховно Сүүд СССР-эй Верховно Соведтэ мэдэлтэй. СССР-эй Верховно Соведэй сессинүүдэй хоорондо СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ мэдэлтэй.

СССР-эй Верховно Сүүдэй гэшүүд болон СССР-эй Верховно Сүүдэй арадай заседательнууд сүүд хэжэ байхадаа ямаршье юумэнhээ дулдыдадаггүй, харин гансал хуули баримталдаг.

Статья 3. СССР-эй Верховно Сүүд СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэhээ, СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын орлогшонорhоо, СССР-эй Верховно Сүүдэй гэшүүдhээ болон СССР-эй Верховно Соведэй hунгаhан арадай заседательнуудhаа, тэрэшэлэн тушаалайнгаа ёhоор СССР-эй Верховно Сүүдэй гэшүүд байhан союзна республикануудай Верховно Сүүдүүдэй түрүүлэгшэнүүдhээ бүридэнэ.

СССР-эй Верховно Сүүдэй бүридэлдэ орохо хүнүүдэй тооe СССР-эй Верховно Совет СССР-эй Верховно Сүүдые hунгахадаа тодорхойлон тогтооно.

Статья 4. СССР-эй Конституциин 105-дахи статьягай ёhоор СССР-эй Верховно Сүүд табан жэлээр hунгагдана.

Статья 5. СССР-эй Верховно Сүүд ажал хүдэлмэридөө бүхэсоюзна хуулинуудые, тэрэшэлэн союзна республикануудай хуулинуудые хүтэлбэри болгодог.

Статья 6. СССР-эй Верховно Сүүд иигэжэ бүридэнэ:

а) СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленум;

б) Гражданска хэрэгүүдые эрхилхэ сүүдэй коллеги;

в) Уголовно хэрэгүүдые эрхилхэ сүүдэй коллеги;

г) Сэрэгэй коллеги.

Статья 7. СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленум СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэhээ, СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын орлогшонорhоо, СССР-эй Верховно Сүүдэй гэшүүдhээ бүридэнэ.

СССР-эй Генеральна Прокурор Пленумэй заседанинуудта заатагүй байлсаха уялгатай.

Статья 8. СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэ СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленумые гурба hара соо нэгэ дахинhаа үсөөн бэшээр зарлаха ёhотой.

Хэрбээ Пленумэй бүридэлэй 2/3 хубинь байгаа hаань, заседанинь болохо эрхэтэй.

Заседанида хабаадалсаhан СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленумэй гэшүүдэй олонхиин дуугаар Пленумэй тогтоолнууд абтана.

Статья 9. СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленум:

а) СССР-эй Верховно Сүүдэй коллегинүүдэй шиидхэбэринүүдтэ, приговорнүүдтэ болон тодорхойлгонуудта СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын болон СССР-эй Генеральна Прокуророй буруушаалта хээ hаань, хаража үзэхэ уялгатай;

б) хэрбээ союзна республикануудай Верховно Сүүдүүдэй абаhан тогтоолнуудай бүхэсоюзна хуули гаргалгада зүрюу байhан дээрэhээ гү, али ондоо союзна республикануудай аша туhада таарахагүй байhан дээрэhээнь эдэ тогтоолнуудта СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын, мүн СССР-эй Генеральна Прокуророй буруушаалта хээ hаань, хаража үзэхэ уялгатай;

в) Сүүдэй ажал-ябуулгые согсолhон, мүн сүүдэй статистикын материалнуудые хаража үзөөд, сүүдэй хэрэгүүдые харахадаа хуули хэрэглэхэ тушаа асуудалнуудаар сүүдүүдтэ хүтэлбэрилхы ёhоор ойлгуулжа үгэхэ уялгатай;

г) Хуулиин ёhоор шиидхэгдэхэ асуудалнуудаар, мүн СССР-эй хуулинуудые тайлбарилха асуудалнуудаар СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ хандана;

д) Союзна республикануудай сүүдэй органуудай арсалдаае шиидхэнэ;

Статья 10. СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленум СССР-эй Верховно Сүүдэй гэшүүдhээ сүүдэй коллегинүүдые батална.

Хэрэгтэй болоходонь СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэ коллегиин бүридэлдэ хубилалта оруулаад, hүүлээрнь тэрээнээ СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленумээр баталуулха эрхэтэй.

СССР-эй Верховно Сүүдэй Сэрэгэй коллегиин сүүдэй хэрэгүүдые хаража үзэхэ үедэнь, хэрэгтэй болоо hаань, запасной судьянууд болгогдон, округуудай болон флодуудай сэрэгэй трибуналнуудай гэшүүдэй хабаадахадань болохо.

Статья 11. СССР-эй Верховно Сүүдэй гражданска хэрэгүүдые эрхилхэ Сүүдэй коллеги болон уголовно хэрэгүүдые эрхилхэ Сүүдэй коллеги:

а) хуулиин ёhоор тэрээндэ хабаатай, онсо тусгаар удхашанартай гражданска болон уголовно хэрэгүүдые эхин шатын сүүдэй эрхээр хаража үзэнэ;

б) хэрбээ союзна республикануудай Верховно Сүүдүүдэй гражданска болон уголовно хэрэгүүдээр гаргаhан шиидхэбэринүүд, приговорнүүд бүхэсоюзна хуули гаргалгада зүрюу гү, али ондоо союзна республикануудай аша туhада таарахагүй байhан дээрэhээнь СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын, мүн СССР-эй Генеральна Прокуророй гү, али орлогшонеройнь эдэ шиидхэбэринүүдтэ болон приговорнүүдтэ буруушаалта хээ hаань, сүүдэй хинамжын ёhоор хаража үзэхэ уялгатай.

Статья 12. СССР-эй Верховно Сүүдэй Сэрэгэй коллеги:

а) хуулиин ёhоор тэдээндэ хабаатай, онсо тусгаар удхашанартай уголовно хэрэгүүдые эхин шатын сүүдэй эрхээр хаража үзэхэ уялгатай;

б) хууляар хараалагдаhан ушарнуудта округуудай болон флодуудай сэрэгэй трибуналнуудай приговорнүүдтэ ороhон касационно гомдол болон буруушаалтануудые хаража үзэхэ уялгатай;

в) округуудай болон флодуудай сэрэгэй трибуналнуудай приговорнүүдтэ, тодорхойлгонуудта СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын, мүн СССР-эй Генеральна Прокуророй, тэдэнэй орлогшонорой хэhэн буруушаалтые, тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Сүүдэй Сэрэгэй коллегиин Түрүүлэгшын, мүн Сэрэгэй Главна Прокуророй хэhэн буруушаалтые сүүдые хинаха эрхын ёhоор хаража үзэхэ уялгатай.

Статья 13. СССР-эй Верховно Сүүдэй коллегинүүд сүүдэй эхин шатын эрхээр хэрэгүүдые харадаг, тиихэдэ СССР-эй Верховно Сүүдэй гэшүүн — түрүүлэгшэнь, мүн арадай хоёр заседательнууд энээндэнь хабаадаха.

Касационно гомдол болон буруушаалтануудые, тэрэшэлэн сүүдэй хинаха эрхын гуримаар хэгдэhэн буруушаалтануудые СССР-эй Верховно Сүүдэй гурбан гэшүүдhээ бүридэhэн коллегинүүд хаража үзэнэ.

Статья 14. СССР-эй Верховно Сүүдэй гражданска хэрэгүүдые эрхилхэ сүүдэй коллегиин шиидхэбэринүүд, уголовно хэрэгүүдые эрхилхэ Сүүдэй коллегиин приговорнүүд болон Сэрэгэй коллегиин приговорнүүд Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай нэрэhээ гаргагдана.

Статья 15. СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэ:

а) Тус Дүримэй ёhоор СССР-эй Верховно Сүүдэй коллегинүүдэй шиидхэбэринүүд, приговорнүүд болон тодорхойлгонуудта буруушаалта, тэрэшэлэн союзна республикануудай Верховно Сүүдүүдэй шиидхэбэринүүдтэ, приговорнүүд болон тогтоолнуудта буруушаалта СССР-эй Верховно Сүүдтэ хэхэ эрхэтэй;

б) СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленумэй заседанинууд дээрэ түрүүлэгшээр hууха, СССР-эй Верховно Сүүдэй коллегинүүдэй сүүдэй заседанинууд дээрэ ямаршье хэрэгэй харагдажа байгаа hаань, түрүүлэгшээр hууха эрхэтэй;

в) СССР-эй Верховно Сүүдэй коллегинүүдэй хүдэлмэриие эмхидхэн хүтэлбэрилнэ;

г) СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленум дээрэ харагдаха асуудалнуудаар материалнуудые бэлэдхүүлхэ уялгатай;

д) Бүхэсоюзна сүүдэй статистика хэхэ хүдэлмэриие эмхидхэнэ;

е) СССР-эй Верховно Сүүдэй аппарадай хүдэлмэриие хүтэлбэрилнэ.

СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын үгы байхадань тэрэнэй бүхы эрхэ болон уялгануудыень СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын орлогшо дүүргэнэ.

Статья 16. СССР-эй Верховно Сүүдэй коллегинүүдэй түрүүлэгшэнэр:

а) тусхай коллегинүүдэй хүдэлмэриие хүтэлбэрилнэ;

б) коллегинүүдэй бэлэдхэлэй болон сүүдэй заседанинууд дээрэ түрүүлэгшээр hууна;

в) тусхай коллегинүүдэй гэшүүдhээ болон арадай заседательнуудhаа коллегинүүдэй сүүдэй заседанинуудые үнгэргэхын тулада хүнүүдые томилно;

г) коллегинүүдэй ажал-ябуулга тухай СССР-эй Верховно Сүүдэй Пленумэй үмэнэ тоосоно.

Сэрэгэй коллегиин Түрүүлэгшэ сэрэгэй трибуналнуудые эмхидхэн мүн хүтэлбэрилхэ уялгатай.

Статья 17. СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэ, Түрүүлэгшын орлогшонор болон гэшүүдынь, тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Сүүдэй арадай заседательнууд СССР-эй Верховно Соведэй зүбшөөлгүйгөөр, сессинүүдэй хоорондо — СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй зүбшөөлгүйгөөр сүүдэй харюусалгада хабаадуулагдаха гү, али арестовалагдаха ёhогүй.

Статья 18. СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэ, Түрүүлэгшын орлогшонор болон гэшүүдынь, тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Сүүдэй арадай заседательнууд гансал СССР-эй Верховно Соведэй тогтоолоор болзорhоо урид уялгаhаа сүлөөлэгдэжэ болохо байна. Сессинүүдэй хоорондо СССР-эй Верховно Соведэй Президиум энэ асуудалаар тогтоол гаргажа, СССР-эй Верховно Соведтэ хойшодоо баталуулха ёhотой.

Статья 19. СССР-эй Верховно Сүүдэй аппарадай байгуулгые СССР-эй Верховно Соведэй Президиум батална.

Статья 20. СССР-эй Верховно Сүүд «СССР-эй Верховно Сүүдэй Бюллетень» хэблэнэ.

Республикын колхозуудта hү hаалга тухай

1957 оной февралиин 10-най мэдээн

Аймагууд	Ажахын жэлэй үнгэрэгшэ 4 hара 10 хоног соо нёдондоной энэ үеынхиhөө hү hаалгын дээшэлhэниинь (процентээр)	Үнеэн бүриhөө hаагдаhан hүн (литрээр): 4 hара 10 хоног соо	Февралиин түрүүшын 10 хоног соо	Январиин hүүлшын 10 хоног соо
Тарбагатайн	191,1	380,7	48,7	51,1
Бичурын	186,3	331,3	36,3	40,0
Мухаршэбэрэй	181,2	284,7	29,7	33,6
Кяхтын	179,6	327,5	36,5	33,4
Зэдын	177,8	332,3	29,3	34,3
Курумканай	172,3	210,2	22,2	24,2
Сэлэнгын	169,2	397,9	40,9	46,1
Заиграйн	162,6	221,7	27,7	24,8
Баргажанай	162,0	184,4	16,4	17,4
Прибайкальска	159,7	404,2	39,2	40,4
Кударын	159,0	314,5	31,5	33,0
Иволгын	154,6	309,2	33,2	36,0
Ториин	150,6	170,6	18,6	20,6
Кабанскын	142,9	277,3	26,3	26,2
Байкало-Кударын	141,9	228,4	18,4	18,9
Яруунын	139,1	254,8	25,8	26,4
Закаменай	133,2	123,5	11,5	14,1
Хориин	126,0	211,5	21,5	24,5
Хэжэнгын	115,4	162,4	15,4	17,1
Түнхэнэй	113,3	169,3	20,3	21,5
Ахын	95,5	35,8	0,8	1,3

СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси

Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани

СССР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси февралиин 12-то Москвагай Кремлиин Ехэ Ордон соо хүдэлмэрөө үргэлжэлүүлээ.

Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани үглөөнэй арбан часта нээгдэв.

Олон айлшад — Москвагай промышленностиин шэнэ юумэ үүсхэгшэд, эрдэмтэд, советскэ культурын ажал-ябуулагшад, ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд зал соо байлсаа. Дипломатическа корпусой ложонуудта олон хүн һуугаа. Советскэ болон харийн оронуудай корреспондентнүүд байлсаа.

Нүхэд **Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, А. И. Кириченко, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Л. И. Брежнев, Н. А. Мухитдинов, Д. Т. Шепилов, Е. А. Фурцева, Н. М. Шверник, А. Б. Аристов, Н. И. Беляев** болон **П. Н. Поспеловэй** правительственнэ ложонуудта ерэжэ һуухадань, депутадууд болон айлшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **В. Т. Лацис** заседание хүтэлбэрилөө. Зүбшөөхэ зүйлэйнгөө удаадахи асуудал — СССР-эй Верховно Сүүд тухай Дүрим баталха асуудал СССР-эй Верховно Совет зүбшэн хэлсэжэ ороо. Союзай Соведэй Хуули гаргаха һанамжа дурадхалнуудые оруулдаг комиссиин Түрүүлэгшэ депутат **М. А. Яснов** элидхэл хээ.

Советскэ хуули ёһые хэрхоор сахихые, хуули бусын ябадал болон зоргоороо оролготой, социалистическэ ёһо гуримые эбдэлгэтэй тэмсэхые партийна болон советскэ бүхы органууды Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съезд уялгалаа гэжэ тэрэ хэлээ. Социалистическэ хуули ёһо бэхижүүлхэ, гражданинуудай Конституциин ёһоор тогтоогдоһон эрхые наринаар сахиха талаар партиин Центральна Комитедэй абаһан хэмжээнүүдые съезд хүсэдөөр һайшааһан байгаа.

Советскэ хуулиие шууд сэхээр ба наринаар сахиха хэрэгтэ сүүдэй органууд ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Советскэ бүхы арадай дура зоригые харуулдаг хуули ёһые наринаар сахиха ябадал сүүдэй бүхы ажал-ябуулгаар хангагдадаг байна. Сүүд хадаа манай орон дотор имагтал баадхалга хэдэг орган бэшэ юм. Ниитынгээ уялгануудта ушар ёһо мэдэн, коммунистическэ ёһоор хандадагаар гражданинуудые хүмүүжүүлхэ угаа ехэ ба харюусалгатай зорилгонууд сүүдэй үмэнэ табигдадаг байна.

Областиин болон хизаарай сүүдүүдэй, союзна болон автономно республиканудай Верховно Сүүдүүдэй үүргэ һүүлэй үедэ нилээд ёхээр дээшэлүүлэгдээ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

СССР-эй Верховно Сүүд тухай Дүримэй проектын гол асуудалнуудта тогтохо зуураа, нүхэр Яснов иигэжэ хэлээ: хиналтын ёһоор шэнээр хаража үзэгдэхэ хэрэгүүдые союзна республиканудай сүүдэй органуудта эсэслэн дүүргэдэг байха. Тиихын тулада союзна республиканудай сүүдэй органуудай хаража үзэһэн хэрэгүүдые хиналтын ёһоор СССР-эй Верховно Сүүдэй шэнээр хаража үзэдэг үүргые хизаарлаха шухала гэжэ хоёр палатын Хуули гаргалгын һанамжа дурадхалнуудые оруулдаг комиссинууд тоолоно. СССР-эй Верховно Сүүдэй эрхэ түлөөлэлгые иигэжэ хубилгахада союзна республиканудай сүүдэй органуудай эрхэ нилээд үргэдхэгдэхэ байна. СССР-эй Верховно Сүүдтэ СССР-эй Верховно Соведэй һунгаһан гэшүүдһээ гадна, тэрэнэй составта союзна республиканудай Верховно Сүүдүүдэй түрүүлэгшэнэр тушаалайнгаа ёһоор оролсохо гэжэ Дүримэй проектээр хараалагданхай. СССР-эй Верховно Сүүдэй хүдэлмэридэ тэдэнэй сэхэ хабаадалсалга бүхы союзна республиканудай газар дээрэ социалистическэ шүүхэ шиидхэхэ хуулиин нэгэн адли гол ёһые шууд баримталха ябадалда туһалха байна. СССР-эй Верховно Сүүдэй бүхы коллегинүүд, тэрэ тоодо Сэрэгэй коллеги хэрэгүүдые түрүүн сэхэ хаража үзэхэдөө, арадай заседательнуудые заатагүй хабаадуулалсаха ёһотой гэжэ хараалагдана. Энэ хадаа социалистическэ шүүхэ шиидхэхэ хуулиие бүри демократическа шэнжэтэй болгохо, сүүдэй органуудай нэрэ хүндые бүри дээшэлүүлхэ байна.

Транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө хэгдэдэг гэмтэ ябадалай нилээд ехээр үсөөржэ байһан дээрэһээнь, транспортна коллегиин, мүн транспортна бүхы сүүдүүдэй бии байһан хэрэггүй гэжэ Хуули гаргалгын һанамжа дурадхалнуудые оруулдаг комиссинууд тоолоно, тиимэһээ тэдэниие үгы болгохо гэжэ дурадхал оруулна.

СССР-эй Верховно Сүүд тухай Дүримые батлан абахада шүүхэ шиидхэхэ хуули бэелүүлгэдэ союзна болон автономно республиканудай сүүдэй органуудай үүргэ нилээд дээшэлхэ, союзна республиканудай эрхэ саашадань үргэдхэлгэдэ туһалха байна гэжэ депутат М. А. Яснов үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

Депутат М. А. Ясновой элидхэл тушаа депутадууд **Г. Я. Рудь** (Молдавска ССР), **П. Сеитов** (Кара-Калпакска АССР), **Р. А. Руденко** (Ворошиловградска область), СССР-эй Верховно Сүүдэй хуушан составай гэшүүн **Н. К. Морозов** үгэ хэлээ. Тэдэнэр СССР-эй Верховно Сүүд тухай Дүримые баталха хэрэгтэ хэлээ.

СССР-эй Верховно Соведэй палатанууд бүридэнь ами амяараа голосовани боложо, СССР-эй Верховно Сүүд тухай Дүрим баталха гэһэн Хуули абтаа. Транспортна сүүдүүдые үгы болгохо тухай Хуули мүн лэ батлан абтаа.

СССР-эй Верховно Сүүдэй хуушан составай түлөөлэлгэ болзорой дүүрэһэн дээрэһээ Верховно Сүүдэй һунгалтые СССР-эй Верховно Совет хэһэн байна. Хоёр палатын Старейшинүүдэй соведүүдэй дала габаряар үгэ хэлэһэн депутат **Д. С. Коротченкын** дурадхалаар Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшээр, Түрүүлэгшын хоёр орлогшоор, СССР-эй Верховно Сүүдэй юһэн гэшүүнһээ болон хорин арадай заседательнуудһаа Верховно Сүүд һунгагдаа. СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшээр депутат **А. Ф. Горкин** һунгагдаа. Тиимэһээ нүхэр А. Ф. Горкин СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин уялгаһаа сүлөөлэгдөө. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретаряар депутат **М. П. Георгадзе** (Грузинска ССР) һунгагдаа.

Һүүлэрнь, СССР-эй Верховно Совет зүбшөөхэ зүйлэйнгөө нэгэ шухала асуудалые — Советскэ Союзай уласхоорондын байдал ба гадаадын политика тухай асуудалые хэлсэжэ ороо. СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр депутат **Д. Т. Шепилов** элидхэл хээ. Элидхэлынь ехэ анхаралтайгаар шагнагдаа, нэгэнтэ бэшэ альга ташалга болоо.

Нүхэр Д. Т. ШЕПИЛОВЭЙ элидхэл

Ниитын хоёр ондоо системэнүүдэй эбтэйгээр зэргэ оршожо байхын түлөө оролдолго гаргаха гээшэ Советскэ гүрэнэй гадаадын политикын эгээн шухала зүйлэнь гээшэ гэжэ элидхэлэйнгээ эхиндэ нүхэр Д. Т. Шепилов хэлэбэ. Бага ехэгүй — бүхы оронуудай өөрынь эрхые хүндэлхэ ябадал, бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ яабашье хамааралсахагүй, хоорондохи харилсаандаа тэгшэ эрхэтэй байха — эдэ бүгэдэ хадаа манай гадаадын политикын эбдэршэгүй бата хуули ёһонууд мүн юм.

Уласхоорондын шахардуу байдалые зөөлэрүүлхын тулада һүүлэй жэлнүүдтэ Советскэ правительствын хэһэн ехэ хүдэлмэриие элидхэлшэ һануулна. Советскэ Союзай эдэбхитэй хабаадалгын ашаар 1953 ондо Корейдэхи дайнай болюулагдаһаниинь, 1954 ондо Индо-Хитадтахи дайнай гуламтын унтаргаагдаһаниинь, австрийска асуудалай гуримшуулагдаһаниинь бүгэдэниитэдэ мэдээжэ. Советскэ правительствын үүсхэлээр советско-югославска харилсаанууд тодоруулагдан шиидхэгдэһэн байна. СССР-эй, Германиин Федеративна Республикын хоорондо дипломатическа харилсаанууд тогтоогдоо. Советскэ Союзай, Америкын Холбоото Штадуудай, Англиин ба Франциин правительствонуудай толгойлогшонор 1955 оной зун Женевэдэ үнгэрһэн зүблөөн дээрээ һанал бодолоо эбтэй эетэйгээр хэлсээ һэн. Тэрэнэйнгээ ашаар «уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һуларуулха, гүрэнүүдэй хоорондохи этигэл найдабариие бэхижүүлхэ хэрэгтэ нэмэри оруулха хүсэлтэй» байһанаа, мүн «дайнай аюулые зайсуулха, зэбсэгжэлгын хүшэр хүндэ даралтые бага болгохо хүсэлтэй байһанаа» нэгэн һаналтайгаар дүрбэн гүрэнүүдэй правительствонуудые толгойлогшонор мэдүүлһэн байгаа.

Агууехэ гүрэнтэй — Индитэй, тэрэшэлэн Индонезитэй, Египедтэй, Сиритэй, Афганистантай, Азиин ба Африкын бусад оронуудтай Советскэ Союзай эбтэ хани барисаанай бэхижэжэ байһые тон баяртайгаар тэмдэглэнэбди гэжэ нүхэр Шепилов хэлэбэ. Камбоджотой, Судантай, Цейлонтой, Тунистай, Либеритэй, Непалтай дипломатическа харилсаануудай тогтоогдоһон ушарта манай арад баяр баясхалангаа хүргөө. СССР ба Япониин хоорондохи харилсаанай гуримшуулагдаһан ушар ехэ удхашанартай юм. Энэнь тус хоёр оронуудай хоорондо ажал хэрэгэй талаар харилсаа тогтоохо үргэн арга боломжо бии болгоно.

Советскэ Союзай ба хариин оронуудай гүрэн түрынударидагшадай хоорондоо сэхэ уулзажа, һанамжаяа хэлсэхэ ябадал нилээд олошороо. Индидэ, Бирма ба Афганистанда, тэрэшэлэн Англида нүхэд Булганин ба Хрущевой ошожо ерэһэниинь политическэ айхабтар ехэ удхашанартай байна гээшэ. Финляндида — нүхэр Ворошиловай, Азиин оронуудта — нүхэр Микоянай ошожо ерэһэниинь тэрэшэлэн Советскэ правительствын бусадшье хүтэлбэрилэгшэдэй хилын саана ошожо ерэһэниинь ехэ ашатай туһатай байгаа.

Арадай демократиин оронуудай, бусад олон гүрэнүүдэй засаг түрын болон ниитын хүтэлбэрилхы ажалябуулагшад Советскэ Союзда ерэжэ ошоһон байна.

Советскэ Союзай үүсхэлээр олон оронуудай парламентска делегацинууд манайда ерэдэг болоһон, мүн манайхин тэдээнэйдэ ошодог болоһон байна. Энэ ерэлсэлгэ — ошолсолго нёдондо жэл һайнаар дэлгэржэ, СССР-эй уласхоорондын экономическа ба культурна холбоо барисаан үргэдэһэн байна.

Уласхоорондын түгшүүрилэй зарим тэды һуларһан ушар яаралтай зэбсэгжэлгын уршагаар хүн түрэлтэнэй хүзүүн дээрэ тохогдоһон хүндэ даралтые бага болгохо арга бии болгоһон байна. Советскэ правительство буу зэбсэг хуряаха хэрэгые нэгэ газарһаань хүдэлгэжэ, урагшань ябуулхын тулада ехэ оролдолго гаргаба. Советскэ правительство бусадай зэбсэгтэ хүсэнүүдээ хороогоогүй байтарнь, өөрынгөө зэбсэгтэ хүсые нилээд олоор — 1.840 мянган хүнөөр хорооһон байна. Тиимэһээ мүн тэды лэ зэргээр сэрэгэй гаргаша заа болгогдоһон байна гээшэл. Советскэ Союз болбол 1956 оной январьда өөрынгөө сэрэгэй база Порккала-Удд гэдэгые Финляндида үгэһэн байгаа. Мүн Хитад, Польша, Чехословаки болон арадай демократиин бусад оронууд зэбсэгтэ хүсэнүүдээ, сэрэгэйнгээ гаргашые нилээд хороогоо.

1956 оной ноябриин 17-до Советскэ правительство буу зэбсэг хуряаха тухай шэнэ шухала дурадхалнуудые оруулаа бэлэй. Тэдэ дурадхалнууд энэ асуудалаар хэлсээ туйлаха арга боломжые нилээд хүнгэн болгоһон байгаа.

Эб найрамдалые бэхижүүлхэ гэжэ үнэн сэдьхэлһээ хүсэһэн Советскэ Союзай, арадай демократиин оронуудай, эб найрамдалда дуратай бүхы хүнүүдэй энэ хүсэлдэнь баруунай гүрэнүүд хайшан гэжэ харюусаһан байна гээшэб?

Эдэ гүрэнүүдэй засаг баригшадай дунда гадаадын политикын талаар хоёр хараа бодолнуудай хоорондо тэмсэл боложо байна гэжэ баримтанууд гэршэлэн харуулна. Оронуудаймнай национальна интересүүд уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха ябадалые эринэ гэжэ тэдэ ударидагшадай ухаантай зариманиинь ойлгодог байна. Гэбэшье, 1956 оной һүүл багаар ондоо нэгэ хараа бодол эдэ оронуудай политикада диилэжэ эхилһэн байна бшуу.

Тэрэ, хоёрдохи хараа бодолые баримталагшад арадуудай хоорондохи хани барисаае бэхижүүлхэ харгыда дурагүй юм. Тэдэ хараа бодолые баримталагшад өөһэдынгөө харата муухай зорилгонуудые национальна интересүүдһээ үлүүгээр, эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай интересүүдһээ үлүүгээр табидаг байна.

Тэдэнэр гансашье Советскэ Союзай бэшэ, мүн эб найрамдалда дуратай бусадшье гүрэнүүдэй уласхоорондын байдал һайжаруулха зорилготой үүсхэлыень эгээл тиимэ дээрэһээ дэмжээгүй орхиһон байна. Тэдэнэр энэ үүсхэлые дэмжэхэгүйһөө байтагай, харин Зүүн зүгтэхи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүү, социалистическэ оронуудай агууехэ хани барисаанда эсэргүү — эдэ хоёр гол шэглэлээр сэхэ добтолон орохо һэдэлгэ гаргаһан байха юм.

Тиимэ болохолоороо, империалистическэ мэдээжэ этэгээдүүд эбтэ ёһоор зэргэ оршон байха үзэл бодолые зүбшөөхэеэ бодото дээрээ арсаһан, тиигээд лэ уласхоорондын хэрэгүүдые хара хүсөөрөө шиидхэхэ арга уридшалан баримтална гээшэ.

Тон яаралтайгаар зэбсэгжэхын тулада уласхоорондын түгшүүрилые монополистнуудай һамбаашалдаг ушар энээндэ ехэ үүргэ дүүргэдэг байһаниинь мэдээжэ. Юуб гэхэдэ, сэрэгэй хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ ажал тэдэнэртэ угаа ехэ олзо доход оруулна гээшэ. Хойто-Атлантическа бүлэглэлэй тогтожо байһан долоон жэлэй турша соо буу зэбсэг түхеэрэлгэдэ тэрэ бүлэглэлдэ хабаадагшадай 364 миллиард доллар гаргаһаниинь мэдээжэ. 1957 ондо НАТО-гэй харьяата оронуудай сэрэгэй гаргаша тухайлхада 5—8 процентээр ехэ болгогдохо гэжэ хараалагдана. США болбол дайнай жэлнүүдтэ гаргашалһанайнгаа зэргэ ехэ мүнгэн зөөри мүнөө үедэ зэбсэгжэлгэдэ гаргашалжа байна. Жэшээлхэдэ, Америкын Холбоото Штадууд 1940 ондоо 1945 он хүрэтэр жэл бүридэ дунда жэшээгээр 42,2 миллиард доллар гаргадаг байгаа. Харин 1957—1958 бюджетнэ ондо США 45,3 миллиард доллар гаргашалха гэжэ түсэблэнэ, зүгөөр үнгэрэгшэ дайнуудтай холбоотой уялгануудай ёһоор түлэгдэхэ мүнгэнтэй хамта 57,3 миллиард доллар гаргашалха болоно. Энэнь гүрэнэй бюджедэй бүхы гаргашын 77 процентнь болоно. Сэрэгэй иимэ бюджет гээшэ буу зэбсэг хэжэ гаргалган дээрэ мэргэжэһэн монополинуудай баяжахада зохид зүйл ха юм. Тэдэнэй хэниинь хадаа олзо эдишээ бага болгохо хүсэлгүй бшуу.

Энээнтэй хамта, мүн ондоошье шалтагаанууд бии байгаа юм. Бидэнэр хадаа партийна ажабайдалдаа, гүрэнэй байгуулалтын элдэб һалбаринуудта гаргаһан алдуу дутуунуудаа КПСС-эй XX съездын һүүлээр өөһэдөө элирүүлэн шүүмжэлһэн байгаабди. Иигэжэ шүүмжэлхэ хэхэ гээшэ манай ленинскэ партиин эбдэршэгүй бата бэхи байһанай, советскэ ниитын байгууламжын тон ехэ хүсэтэй байһанай баримта мүн гээшэ. Гэхэтэй хамта, буржуазна юртэмсын ойлгомторгүй стратегүүд энэ шүүмжэлэлыемнай шал эрьюулжэ ойлгоһон байна. Тэдэнэр советскэ байгууламжа «хубилхань гээшэ ха» гэжэ найдадаг, бидэнэрые пролетариадай диктатурын зарим таланууды голожо орхихонь, тиихэдээ дан «сагаануудые» бэшэ һаа, «ягаануудые» болохонь гэжэ найдадаг болоо. Теэд тэдэнэр хүсэжэ, боложо байһанаа үнэн дээрэ бэелһэн юумэ гэжэ тоолодог хадаал ниимээр бододог байгаа гээшэ аабдаа.

Буржуазна юртэмсын стратегүүд Зүүн зүгтэхи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүсэ шадалые тон алдуутайгаар сэгнэдэг байба.

Тиигээд империалистнууд болбол социалистическэ оронуудай хүсэ шадалынь шууд ургажа байна гэжэ тэндэхи арадуудай морально-политическэ нэгэдэлынь бэхижэжэ байна гэжэ мэдэхэдээ, советскэ байгууламжа буржуазна ёһо гурим тээшэ дүтэрхы болон «хубилхань» гэжэ багсаадаг тэдээнэй багсаамжын хии хооһон үлэһыень мэдэхэдээ, Зүүн зүгтэ колониальна богоолшолгые тэрэ хэбээрнь байлгажа бэхижүүлхэ гэһэн хүсэлэйнгөө буруу һүрэхэдэ империалистнууд арадта эсэргүү ябуулга, сэрэгэй авантюра хэхэ хорото арга зэбсэгээ дахин хэрэглэжэ ороо һэн.

Египедтэ эсэргүү Англиин, Франциин, Израилиин добтолго иигэжэ хэгдэһэн, Венгридэ революцида харша үймөөн иигэжэ хэгдэһэн байна. Тэдэ добтолго, үймөөнүүд үргэн хараата стратегическэ нэгэн түсэбэй зарим нэгэниинь болоно гээшэ.

Тэрэ түсэбые зохёогшод хадаа эдэ хоёр сохилто хэжэ, тэрээгээрээ дэлхэй дээрэхи байдалые өөһэдынгөө аша туһада хубилгаха гэжэ бодоһон байгаа. Теэд тэдэнэр өөһэдынгөө хүсэнүүдые дан ехээр сэгнэһэн байбашье, социализмын лагериин хүсые, мүн Зүүн зүгэй оронуудтахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүсые дан багаар сэгнээ. Тиимэһээ алдуу эндүү гаргажа, тон ехэ хүсэтэй хоёрлонги гэдэргэ сохилто бэедээ даажа абаһан байна.

Саашань нүхэр Шепилов Египедтэ болоһон империалистическэ добтолгын һургаалнууд тухай хэлэбэ.

Израиль болбол эзэрхэг түримхэй добтолго үүсхэхэ — тиимэ аягүй үүргэ дүүргэһэн байна. Израиль, мүн Англи ба Франци түбхын түрүүндэ **сэрэгэй талаар диилдэһэн** байха юм. Саашань Англи ба Франци болбол **экономическа талаар диилдэһэн** байна. Ушарынь хадаа — дайн дээрэһээ уламжалан экономикодонь нилээд түбэгтэй байдал тохёолдожо, тэдэн США-гэй мэдэлдэ бүри ехээр орожо эхилээ. Эсэстэ, Англи Франци хоёр Египедтэ эсэргүү дай хэжэ, тэрээгээрээ **морально-политическэ тон хүшэр хүндэ диилдэлдэ** ороһон байна. Зүүн зүгтэ тэдэнэрэй нүлөөн нилээд һуларанхай.

Мүнөө үеын байдалһаа гадуур, тэрээниие тоонгүй ябахые хүсэдэг хүнүүдтэ эдэ бүхы һургаалнууд ухаа оруулмаар байгаа гэжэ һанагдаха юм. Гэбэшье, империалистнууд болбол араб Зүүн зүгэй оронуудта, түбхын түрүүн Египедтэ, Сиридэ, Иорданида, Йемендэ, Саудовска Аравида эсэргүү хорото аашаяа мүнөөшье хүрэтэр болюулаагүй. Тэдээнэй иигэжэ байхадань — энэнь дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы хүнүүдэй һанаае зобооно.

Дайн сэрэгэй далда бэшэ авантюрануудшье, арад зонһоо нюуса арга мэхэнүүдшье ниитын хүгжэлтын зайлашагүй хуули ёһые дабан гаража шадахагүй юм гэжэ дай үүдхэгшэд хараадаа абаха ёһотой байгаа. Харин хархис эзэрхэлгые зүбшөөжэ абагты гэжэ өөрыгөө сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ жагсаһан арадуудые баадхаха тиимэ хүсэн гэжэ үгы юм.

Гадаадаһаа тухирагдан, Венгридэ хэгдэһэн революцида харша восстаниин диилдэһэн ушар, тэрэшэлэн Египедтэ эзэрхэг түримхэйшүүлэй диилдэһэн ушар «хүсэрхэлгын» политикын империалистическэ харааңай тон ехээр буруу һүрэһые харуулна, капиталистическэ системын улам һуларжа байһанай шэнэ гэршэ болоно гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Мүнөө, энэ үедэ, дайн гээшэ заатал һаа болохо ёһотой бэшэ юм, дайн сэрэг гээшэ болюулагдажа, хоригдожо болохо юм гэжэ, уласхоорондын оршондохи хүсэнүүдэй мүнөөнэй тэнсүүри дээрэһээ абажа харахада социальна ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй эбтэйгээр зэргэ оршон байха политика гансахан лэ бүтэмжэтэй политика гээшэ гэжэ партиин XX съездын гаргаһан заабариин үнэн зүйтэй байһыень Венгридэ ба Дүтын Зүүн зүгтэ болоһон юумэнүүд, үймөөшэд болон эзэрхэг түримхэйшүүлые түргөөр гансаардуулжа буруутуулһан ушар баталан харуулаа.

КПСС-эй XX съезд болбол эбтэйгээр зэргэ оршон байха политикые тунхаглаха зуураа иигэжэ тэмдэглэһэн байгаа: «бидэнэр тон ехэ һэрэмжэтэй байха ёһотойбди. Дэлхэйн бүмбэрсэг дээрэ капитализмын байгаа сагта капиталистическэ монополинуудай аша туһые хамгаалагша хүсэнүүд дайн сэрэгэй авантюра болон агресси хэхые хойшо хойшодоошье оролдохо, дай үүдхэхэеэ һэдэжэ магад». Энэ уридшалан һануулгын тон шухалыень, тон саг дээрээ хэгдэһыень Египедтэ ба Венгридэ болоһон юумэнүүд тэрэшэлэн харуулаа.

Арадуудай эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай гол шухала хэрэм бологшо социалистическэ лагериин уласхоорондын оршон байдалда үзүүлжэ байгаа һайн нүлөөлэлгэ тухай нүхэр Шепилов саашань хэлэбэ. Социалистическэ лагериин оронуудай ахадүүгэй харилсан ажаллалган соогуур уласхоорондын шэнэ янзын харилсаан бии болобо. Социалистическэ оронуудай хоорондохи харилсаа холбоон хүсэд тэгшэ эрхын, газар дэлхэйнгээ бүрин бүтэниие хүндэлэлгын, гүрэнэй бэеэ даанхай ба өөрөө эрхэтэй байлгын үндэһэн дээрэ, бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэһэн үндэһэн дээрэ байгуулагдадаг юм.

Үйлэдбэриин шэнэ аргын үлэмжэ зохид байһан ушар, сүлөөтэ оронуудай хоорондохи ахадүүгэй хани барисаанай, харилсан ажаллалгын улам бэхижэжэ байһан ушар социалистическэ лагериин бүхы гүрэнүүдэй экономикын бурьялма ехээр хүгжэжэ, арадай ажана байдалай, культурын саг үргэлжэ дэбжэжэ байха шиидхэхы эрхэ нүхэсэл мүн. 1956 ондо СССР-тэ болон арадай демократиин оронуудта промышленна продукциин хэмжээн дайнай урда тээхи хэмжээнһээ гурба дахинһаа үлүү гараа гэжэ хэлэбэл ойлгосотой болоно бээз. Харин тиихэдэнь, капиталистическэ оронуудта оройдоо 90 процент болоһон байна. 1956 ондо промышленна үйлэдбэриин талаар дайнай урда тээхи хэмжээндэ хүргэгдөөд, үлүү гарагдаа гэбэл: Германиин Демократическа Республикада — 2,2 дахин, Чехословакида — 2,7 дахинһаа үлүү, Румынида 3,3 дахин шахуу, Венгридэ — 3,2 дахин, Польшодо — 5 дахинһаа үлүү, Болгарида — 6 дахинһаа үлүү, Албанида — 11 дахин ехэ гэхэ мэтэ. Агууехэ Хитад болбол индустриальна хүгжэлтэдөө угаа ехэ дэбжэлтэ түйлаад, эндэмнай индустриин хэдэн олон һалбаринууд техническэ эрхим дээдэ үндэһэ һуури дээрэ байгуулагдаһаншье, байгуулагдажашье байна. Һүүлэй табан жэлнүүдэй туршада социалистическэ оронуудай промышленностиин хүгжэлтын хурдабшалал капиталистическэ оронуудай промышленностиин хүгжэлтэһөө 2,6 дахин түргөөр ябаһан байна.

Империалистнууд болбол социалистическэ гүрэнүүдэй хүгжэлтэдэ һаад хэхын тула ехэ оролдолго гаргадаг. Тусгаарлабал сүлөөтэ гүрэнүүдые экономическа талаар доромжолхо зорилготой, арадай Хитадтай наймаа хэлгые хориможолһон, социализмын бүхы оронуудта экономическа хашалта хэхэ гэһэн американска политика тэдэ бүгэдэдэ зорюулагдаһан байха юм.

Империалистнууд болбол социалистическэ лагериин бата нэгэдэлые таһалан һандаргахые оролдожо, зарим нэгэн оронуудта хүсэдөөр үгы хэгдээгүй шовинизм, гансал өөрын үндэһэ яһанай үзэл баримталһан ябадалые, бусадшье хуушан үлэгдэлнүүдые хэрэглэдэг байна. Тусгаарлабал һүүлэй үедэ дэлгэрүүлэгдэдэг «национальна коммунизм» гэдэгые магтан тараажа, тэдэнэр социалистическэ оронуудые бэе бэеһээнь холодуулхые эрмэлзэдэг. Гэбэшье, тэдэ бүхы һэдэлгэнүүд буруу һүрэхэ ёһотой юм. Яахадааб гэхэдэ, социалистическэ оронуудай хоорондохи хани барисаанда тиимэ ехэ дабагдашагүй зүрилдөөнүүд, тулалдаанууд гэжэ үгы юм, байха ёһогүй. Зүгөөр арадуудай энэ бүлэ соо ганса нэгэн алдуу эн... нүүд, дутагдалнуудгүй байха гэ... яахаб. Тиигээд тэдэ алдуу энд... нүүд элирүүлэгдэмсээрээл зайсу... лагдадаг, үгы хэгдэдэг байна гээш...

Советскэ Союзай правительст... хадаа аха дүү оронуудай хооро... хи харилсаануудта таарамжа... али нэгэн зүйл гаргажа магад... тиимэ шалтагаануудые зайсуулх... тулада шухала хэмжээнүү... КПСС-эй XX съездын түү... шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр ... һан байна. «Советскэ Союзай, ... циалистическэ бусад гүрэнүү... хоорондохи хани барисаан ба ... рилсаа холбоое хүгжөөхэ, ... саашадань бэхижүүлхэ үнд... нүүд тухай Декларациие» 19... оной октябриин 30-да Советскэ пр... вительство тунхаглаа һэн. Соц... листическэ лагериин оронуудай ах... дүүгэй хани барисаанай хүгжэлт... мүнөөнэй шатада тааруугаар пр... летарска интернационализм... принципүүд тэрэ декларации дот... эли тодоор найруулагдаһан бай...

Тэрэ Декларацияар хүтэлбэри... жэ, Советскэ правительство бол... Польшын Арадай Республикын, Р... мыниин Арадай Республикын, Г... маниин Демократическа Республ... кын, Хитадай Арадай Республик... Чехословакиин Республикын пра... тельствонуудтай уулзажа, һүү... һаранаудта хэлсээ хэһэн бай... Үнэн сэдьхэлэй, хани барисаан... оршон байдалда, үнэн сэхэ ру... хөөрэлдэжэ, бэе бэеэ хүсэд ойл... сожо хэгдэһэн эдэ хэлсээнүү... үедэ советскэ ба социалистиче... бусад гүрэнүүдэй хоорондохи хар... саанууд тодорхойгоор, али бүхы ... лаһаа харагдаһан байгаа. Эдэ х... сээнүүдэй дүнгүүд социалистиче... хани барисаанай эблэршэгүй ба ... нягта байһыень бүхы дэлхэй... үшөө дахин эли тодоор харуулаа.

Советскэ Союзай правительств... оролдолгоор, мүн энэ оролдолгые ... Югославиин правительствын дэм... һэнэй ашаар, СССР-эй ба Югос... виин Федеративна Арадай Респ... ликын хоорондохи харилсаан гури... шуулагдаа гэжэ элидхэлшэ тэмд... лэбэ. Бидэнэр советско-югослав... харилсаанай эбтэ, адли эрхэтэ ... дэһэн дээрэ амжалтатайгаар хүгж... жэ байхын тула бүхы шухала хэ... жээнүүдые абажа байхабди гэ... элидхэлшэ хэлэбэ.

Элидхэлэйнгээ удаадахи бүлэгтэ... нүхэр Д. Т. Шепилов болбол капи... талистическэ гол гүрэнүүдэй хо... рондохи зүрилдөөнүүдэй гүнзэгы... жэ байһан тухай хэлэбэ.

Империализмын саг үедэ **капит... листическэ оронуудай жэгдэ б... шээр, урда хойно орожо байжа хү... жэдэг** хуули ёһоной нүлөөн дээр... һээ боложо, империалистическэ э... дэб гүрэнүүдэй экономическа б... сэрэгэй хүсэ шадалай тэнсүүри... гүнзэгы хубилалта болодог гэж... Владимир Ильич Ленин тодорхо... лоо һэн. Тэдэ хубилалтанууд баһа ... колониальна мэдэлтэй газарнууд... болон нүлөөлдэг газарнуудаа ш... нээр хубаахын түлөө империалис... нуудай тэмсэлые заабол хурсадх... даг. Ленинэй али зэргын зүбтэ... байһыень ажабайдал шэнэ, мүнө... нэй оршондо бүримүһэн батал... харуулаа.

Дэлхэйн социалистическэ сист... мын бии болоһон ушар капитали... тическэ мүлжэлгын харьяата зон... нилээд хорооһон байна. Энээнтэ... нэгэн доро империализмын коло... ниальна системэ бүри ехээр бут... ран һалажа эхилээ. Эдэ бүхы ушар... нууд капитализмын жэгдэ бэш... хүгжэлтын хуули ёһоной нүлөөе ба... болгоно бэшэ, харин ехэ болгон... гээшэ.

Үнгэрэгшэ 1956 он капиталист... ческэ лагерь доторхи хүсэнүүд... тэнсүүриин улам хубилжа байһ... эли тодоор харуулаа: Америкы... Холбоото Штадуудай эзэрхэг байд... лань улам ехэ боложо байна; Ан... лиин ба Франциин уласхооронды... байдал эрид һуларжа байна; Б... руун Германиин үүргэ нилээд дэ... шэлжэ байна; Япони хүсэ орож... байна. Эдэ бүгэдэ империалистну... дай дотоодын зүрилдөөе гүнзэгы... рүүлнэ, хурсадхана.

Дүтын ба Дунда Зүүн зүгтэ США... гэй болон Англиин хоорондохи х... рилсаан тон хурса шахардуу боло... хой. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ нефт... абалгаар Англиин шиидхэхы шад... лыень США хаһаһан байна. Ж... шээлхэдэ, 1937 ондо США-да Дүты... Зүүн зүгэй нефтиин 13 тухай про... цент хүртэдэг, Англида — 80 гар... процентнь хүртэдэг байһан юм. Ха... рин тиигээд мүнөөнэй байдал үнд... һөөрөө хубилаа:. 1956 ондо США ... болбол Дүтын Зүүн зүгэй нефт... абалгын 60 процентые, Англи- ... оройдоо гурбанай нэгэ хубиие хи... налта дороо абанхай байба.

Дүтын Зүүн зүг болбол, нэгэ та... лаһаа, һуларһан колониальна хуу... шан хоёр империнүүдэй — Англиин ... ба Франциин, нүгөөдэ талаһаа, ... шэнэ, үлэмжэ хүшэтэй американск... империин хоорондо тэмсэл гаргада... газар дэлхэй болоод байна. США...

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси

(Үргэлжэлэл)

е, Англи ба Францишье хадаа национальна эрхэ сүлөөгэйнгөө, бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө эб арадуудай хүдэлөөе дараха гэ-сээ нэгэн хүсэлтэй байдаг. Зү-гөөр, США хадаа энэ зорилгоёо хай-н гэжэ туйлаха хүсэлтэйб гэхэдэ, хэхи бүхы нефтиин, стратегическэ эрнуудай эзэн болохо хүсэлтэй йна бшуу.

Египедтэ эсэргүү англо-франко-раильска ээрхэг түримхэй доб-гын буруутаһанай эсэстэ США болбол тэрээнтэй үрдилдэгшэдые ри ехээр булидаг боложо байна. үнөө США хүсэнүүдэй шэнээр ху-рилһанда түшэглэн, Англи болон анцине Дүтын ба Дунда зүүн һөө хүсэдөөр түрижэ гаргаха зо-го урдаа табяад байнхай. Энээ-н эли тодо баримтань «Эйзенхауэ-й номнол» гэдэг зүйл мүн лоно. Энэ хараа бодолой ёһоор ША болбол эндэ олон атомна ба-нуудые бариха, энэ районоор сэ-гэ дүүрэн абаашажа, зохид нэгэн та эндэһээ ээрхэг түримхэй дай ихэ гэһэн бодолтой юм.

Гүрэнүүдэй өөрынь эрхые, бэеэ анхай байдалые, өөрыгөө тодор-лохо арадуудай эрхые хүндэлхэ һэн ООН-эй гол ёһонуудые бэе-үлхэдэ «Эйзенхауэрэй номнол» гэг туһалха юм гэжэ тэрээ-ке идхан номногшод хэлэдэг бай-. Мэдэгдэһээр байһан юумые шал руу тээшэнь харуулдаг эдэ мэтын нүүд дээрээ хэниис мэхэлхэмнай кэ тэдэнэр һанана гээшэб — хэ-энь бэрхэтэй. Үнэндөө хадаа йзенхауэрэй номнол» гээшэ ОН-эй гол ёһонуудые бүдүүлигээр эһэн зүйл мүн юм. Тэдэ хараа олнуудые бэелүүлбэл, ООН-ие хэһэнтэй адли удхатай ябадал лохо байгаа. Яахадааб гэхэдэ, ША болбол дэлхэйн бүмбэрсэгэй э талада ээрхэхэ хизааргүй ехэ хэ гартаа абажа, Нэгэдэмэл На-нуудай Организацинуудай гэшүүн логшо хэдэ хэдэн оронуудай бэеэ анхай байдалые бодото дээрэнь ы болгохо байгаа.

«Эйзенхауэрэй номнол» гэдэг эл США колониальна дарлалтын темын гол түшэг тулгууринь лоно гэжэ эли тодоор харуулна.

США, Англи хоёрой хоорондохи, эшэлэн США Франци хоёрой орондохи зүрилдөөн мүнөө үедэ ам бүри хурсадажа байна гэжэ дхэлшэ тэмдэглэбэ. США-гэй сэаг баригшад болбол үрдилдэгшэ-е хажуу тээшэнь түрижэ гарга-на гадна Англиие, тэрээнтэй нэ-н хамта Францииe «дүү нүхэд һыень» «аха зарсанар» болгохо рилго табяад байна.

Һүүлэй үедэ Баруун Германиин гын нилээд ехэ болоһонтой хол-отой зүрилдөөнүүд капиталисти-скэ дэлхэйдэ улам бүри хурсада-а байна гэжэ энээн дээрэ нэмэжэ эхэ хэрэгтэй. Баруун Германи рим шухала һалбаринуудаар — үбхын түрүүн шэрэм ба булад хай-лгаар — Францииһаа байтагай, нглиие ахижа гараад, капиталис-ическэ юртэмсэ дотор хоёрдохи үури эзэлһэн, зүгөөр шулуу нүүр-э малтажа абалгаар — гурбадахи үури эзэлһэн байна. Мүнөө Баруун ермани болбол мүн экспортээршье нглиие түрижэ хаяад, США-гэй үлээр хоёрдохи һуури эзэлхэ гэһэн рилго сохом табинхай. Ингээд йхадаа Германиин Федеративна еспублика Англи ба Франциин хү-тэйшье, аюултайшье үрдилдэг-шэнь боложо байна.

Баруун Германиин шадалтай бо-лохо ябадалдань англо-французска сэаг баригшадай өөһэдөө оролдон туһалжа байһыень харангүй бай-хын аргагүйл.

Алас Дурна зүгтэ капитализмын лагерьтахи зүрилдөөнэй шангада-жа байһан шалтагаануудай нэгэ-хинь хадаа Япониин хүсэ орожо байһан ябадал болоно. Мүнөө энэ үедэ тэрэнэй промышленна үйлэд-бэриин индекс бүхыдөө дайнай урда тэхи хэмжээнһээ хоёрһоо үлүү да-нин дээшээ гарана. Япони болбол шангаяа Азиин оронуудта эд ба-раа гаргажа худалдахые, тиигэжэ өөрынгөө үрдилдэгшэдые, түрүүшын ээлжээндэ Англиие түрижэ зайлуул-ха гэжэ ехээр оролдоно. Гэхэтэй хамта, США-гэй ээрхэг хиналта доороһоо оронoo мулталжа, оронойн-гоо бэеэ даанхай байдалые хангаха гэһэн япон арадай диилэнхи оло-нойнь, Япониин нүлөөтэ зарим хү-нүүдэй хүсэл зоригынь ехэ боложо байна.

Иимэ болоод байхада мүнөө үедэ капиталистическэ гол гүрэнүүдэй хоорондохи зүрилдөөн нилээд хур-садаа. Дэлхэйн капиталистическэ экономикын онсо өөрэ байдалнууд энэ хурсадалгые али болохоор ехэ-дүүлнэ. Капиталистическэ экономи-кын хүгжэлтэ тон жэгдэ бэшээр ябана. Капиталистическэ гол хэдэн оронуудта промышленна үйлэдбэри нэгэ һаа зогсон татадаг, үгышье һаа хэшээ һуларуулдаг байна. Зэб-сэгжэлгые ехэ болгоһоной ашаар конъюнктурые зорюуташалан «дээ-шэнь гаргадаг» ушар, гү-рэнэй стратегическэ ехэ запа-суудые бии болгодог, эд хэ-рэглэлгын кредит гэдэгые таа-рамжагүйгөөр ехэ болгодог ушар, эд бараа зээлеэр худалдадаг ушар аша үрээ үгэхээ болинхой. Капи-талистическэ циклын хүгжэлтын зайлашагүй хуули ёһонуудай нү-лөөн улам бүри ехэ боложо байна.

СССР-эй Правительство болбол эб найрамдал сахихые, бэхижүүл-хые оролдон, уласхоорондын мү-нөөнэй орёо оршон байдалда эб най-рамдалай хэрэгые бэхижүүлхын ту-лада али болохо оролдолго гарга-хыень арадуудые ба правительство-нуудые дахин урялха гээшые өөрынгөө уялга гэжэ тоолоно гээд Д. Т. Шепилов саашань хэлэбэ.

Уласхоорондын харилсаануудай хүгжэлтэ саашадаа ямар шэглэлээр, хайшаа ябаха ёһотойб гэһэн асуу-дал мүнөө үедэ шиидхэхы удхаша-нартай болоод байна. Американска засаг баригшад энэ асуудалда мэ-дээжэ харюу үгэдэг юм. Тэдэнэр уласхоорондын харилсаануудай та-лаар өөһэдынгөө схемэ дурадхадаг.

Схемэ доторнь ямар зүйлнүүд ородог байнаб? Тэдэ зүйлнүүд гэхэ-дэ:

Америкын Холбоото Штадууд дэлхэйе эршэмтэйгээр хүтэлэгшын үүргэ дүүргэхэ ёһотой; энэ үүргэнь дэлхэйн бүмбэрсэгэй бүхы хубида бэелүүлэгдэхэ ёһотой; энэ үүргэнь США-гэй саг үргэлжэ ехэ боложо байгаа сэрэгэй хүсэн дээрэ үндэһэл-хэ ёһотой. Саашань тэрэ схемын ёһоор дэлхэй дээрэ юрэ лэ аюулгүйн нэгэ асуудал байдаг юм. Тэрэниие нэрэлэн хэлэбэл — Холбоото Шта-дуудай аюулгүй байдалай асуудал байдаг юм гэжэ тэрэ схемэ дотор хэлэгдэдэг. Тиигээд тэдээндэ аюул тохёолдуулжа байгшад үнэн дээ-рээ хаанашье үгы байһан тула энэ схемые зохёогшод «бэе бэеһээ дул-дыдалга» гэһэн тон жэгтэй теори ухаалан бии болгобо. Хэрбээ Ев-роподо болон Азида, Дүтын Зүүн зүгтэ, Номгон далайн оршондо ээр-хэжэ байгаагүй һаань, США-гэй на-циональна аюулгүй байдал хангаг-дахагүй юм гэжэ теори дото-ронь хэлэгдэдэг.

Холбоото Штадуудай дурадхадаг «бүхэдэлхэйн гурим» гэдэгынь улас-хоорондын харилсаае гуримшуул-хада туһалдаггүй, харин тэрээниие зорюута хурсадхахада туһалдаг бай-на гэжэ харагдана. Тэрэ гурим гэ-дэгынь социальна ондо ондоо сис-темэтэй гүрэнүүдэй эбтэйгээр зэргэ оршон байхадань туһалдаггүй, ха-рин хүйтэн дай гэдэгые һүжэрөөхэ-дэ бусад оронуудай дотоодын хэрэ-гүүдтэ хамааралсаха, социалистиче-скэ гүрэнүүдтэ, мүн тэрэшэлэн эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө оролдогшо бүхы оронуудта эсэргүү хорото ябуулгануудые хэхэдэ ту-һалдаг байна.

Энэ мэтээр зохёогдоһон уласхоо-рондын харилсаанууд аюулта зү-рилдөөнүүд болон харшалдаануу-дые үүсхэжэ болоходонь зааханшье һэжэглэхээр гээшэ аал.

Иимэ юумэ бү болоһой гэжэ хүн түрэлтэн айхабтар ехээр хүсэнэ. Уласхоорондын харилсаануудые тон ондоо болгохо гэжэ арадууд орол-доно. Юртэмсэ дэлхэйн оршон бай-далда эбтэйгээр зэргэ оршохо ёһын илан мандахыень тэдэнэр эринэ. Энэ эрилтын ёһоор Советскэ Пра-вительство болбол өөрынгөө поли-тика бэелүүлхэдээ айхабтар ехэ тэ-сэбэри, үсэд шанга зорилго гаргана, гаргахашье байна. Тэрэ ямаршье харата тухиралгада татагдан орохогүй, тэрэ хадаа шэнэ арсал-даа зүрилдөөнүүдые уридшалан зайсуулхын тулада али бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ юм. Тэрэ хадаа эб найрамдалые бэхижүүлхэ, сахиха хэрэгтэ шухала удхашанар-тай уласхоорондын гол шухала асуудалнуудые гуримшуулха гэжэ ехээр оролдожо үргэлжэлһөөр.

Уласхоорондын харилсаануудай оршондо табигданхай шухалын шу-хала хоёр зорилгонуудые—нэгэдэ-хеэр, **буу зэбсэг хуряалга**; хоёрдо-хёор, **Европа болон Азида хамтын аюулгүй байдалые хангалга** — эдэ зорилгонуудые шиидхэхэ арга бэдэржэ үргэлжэлхэ тон шухала гэ-жэ Советскэ правительство хамагай түрүүн тоолоно.

Советскэ Союзай правительство болбол эб найрамдалай бата бэхи үндэһэ бологшо—**буу зэбсэг хуряал-гын асуудалые** иимээр шиидхэхэ ябадал хангахын тула али бүхы юумэ хэнэ гээшэ. СССР-эй прави-тельство 1956 оной ноябриин 17-до буу зэбсэг хуряалгын шэнэ програм-ма тунхаглаһан байгаа. Тэрэ про-грамма дотор буу зэбсэг хуряаха хэрэгэй гол шухала зүйлнүүд баг-тажа ороһон байна.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн Политическэ Комитедтэ США-гэй түлөөлэгшын һая үгэ хэлэхэдэнь США-гэй правительствын харюу урадхалнуудые оруулһыень мэдээ-бди гэжэ нүхэр Шепилов хэлэбэ. Советскэ правительство болбол тэ-дэ дурадхалнуудыень али бүхы та-лаһаань һайса шэнжэлэн үзэжэ бай-на. Мүнөө би зүбхэн лэ зарим га-зарнуудтань тогтохо гээ һэм.

США болбол ядерна зэбсэгые хо-римжолхо хэлсээ хэхээ туйлгүй ар-сажа үргэлжэлһөөр гэжэ түрүүшын ээлжээндэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Би-дэнэр угтаал атомна хүсые амга-лан тайбан зорилгодо хэрэглэхэ хү-сэлтэй уладбди гэхэ мэтын юрэнхы мэдүүлгэ хээд, тэдэнэр хизаарладаг, байна. Зүгөөр ядерна зэбсэгые хо-римжолхо тухай тодорхой хэлсээ туйлая гэхэдэ гү, али хоримжолго хэхэ зорилготой али нэгэн хэмжээ абая гэхэдэ гү, тиимэ юумэ хэхые США эрид шууд арсадаг байна бшуу.

Юрын буу зэбсэгүүдые хороохо тухай асуудалаар США мүн лэ энээнһээ дээрэ бэшэ хараа бодол баримталдаг. Уласхоорондын ар-салдаата асуудалнуудай, тэрэ тоо-до германска асуудалай гуримшуу-лагдатар зэбсэгтэ хүсэнүүдээ горь-тойгоор хороохо зүбшөөлөө тэдэнэр үгэдэггүй. Тиигээд энэ хэрэгтэ иигэ-жэ хандаха гээшэ юун гэһэн удха-тайб гэхэдэ, буу зэбсэг хуряаха хэрэгые мухардуулха гэһэн удха-тай юм. Яахадааб гэхэдэ, агууехэ гүрэнүүдэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые горьтойгоор хорообол, мүнөө дэл-хэйе таһалжа байгаа политическэ гол асуудалнуудые гуримшуулхын тулада хэрэгтэй арга нүхэсэл бии болгохо байна бшуу.

Буу зэбсэг хуряаха талаар абтаха ойрын хэмжээнүүд тухай асуудал-тай дашарамдуулан Нэгэдэмэл На-цануудай Организациин тусгаар ха-рюусалга тухай хэлэхэ хэрэгтэй. Буу зэбсэг хуряалгын асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэлгээр лэ ООН-эй уялгань дүүрэхэ юм гэжэ зарим хүнүүд тоолодог ёһотой. Гэ-бэшье, энэ ехэ алдуутай бодол гээ-шэ. Энэ алдуу эндүүгэй үндэһэниинь Лига нациин бүтэмжэгүй тулюур ажал тээшэ абаашана. Буу зэбсэг хуряалгын асуудалые эхи захагүй-гөөр миил хэлсээд байха бэшэ, ха-рин **буу зэбсэг хуряалгын бодото үрэ дүн туйлаха гээшэ — өөрынгөө уялгые ООН-эй али зэргын амжал-татайгаар дүүргэжэ байһаниие ха-руулһан тон ганцахан зүб сэгнэлтэ болохо байна.** Буу зэбсэг хуряалгын хэрэг шиидхэлгые саашадань һаа-туулжа болохогүй. Саг хүлеэнэгүй. Хэрбээ 1957 ондо энэ хэрэгтэ горьтой дэбжэлтэ туйлагдаагүй һаань, Нэгэ-дэмэл Нацануудай Организаци өөрынгөө уялгые дүүргэхэгүй бай-на.

Эб найрамдалые горьтойгоор бэ-хижүүлхын тулада шухала **хоёрдо-хи звено гэхэдэ—Европа ба Азида хамтын аюулгүй байдал хангаха хэ-рэг болоно.**

Европейскэ бүхы гүрэнүүдэй хоо-рондо тогтууритай экономическа ха-ни барисаа байгуулха шухала нү-хэсэлые, Европодо эб найрамдалай бата найдабари байгуулха тухай үни хада шухала болоһон асууда-лые шиидхэхые хүсэгшэд бүхэнэй оролдолгые бодото дээрэнь нэгэ-дүүлхэ саг ерээ.

Азида ба Номгон Далайн ор-шондо хамтын аюулгүй байдалые хангаха зорилготой үүсхэл дам саа-шадань гаргаха саг баһал хүрэжэ ерээ. Түүхэтэ Бандунгска конфе-ренцидэ сугларһан Азиин ба Афри-кын гүрэнүүд бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ үнэтэ нэмэри оруулһыень арсаха али нэгэн хүн мүнөө байхагүй ёһо-той. Олон асуудалнуудаар Азиин оронуудай нэгэн хараатай байһан ушар Азида хамтын аюулгүй байда-лай бүтэмжэтэй һайн системэ бай-гуулха арга бии болгоһониинь мэ-дээжэ.

Саашань элидхэлшэ болбол США-гэй, Англиин ба Франциин прави-тельствонуудта Советскэ Союзай правительствын хандажа дурадха-һан дурадхал тухайнь хэлэбэ. Дү-тын ба Дунда Зүүн зүгтэхи эб най-рамдал, аюулгүй байдал тухай асуудалаар, эндэхи оронуудай до-тоодын хэрэгтэ хамааралсахагүй гэһэн асуудалаар СССР-эй, США-гэй, Англиин ба Франциин прави-тельствонуудай Декларациин гол ёһонуудые зохёожо, баталан абаха гэһэн дурадхал тухай хэлэбэ.

Агууехэ гүрэнүүдэй — СССР-эй, США-гэй, Англиин ба Франциин—ООН-эй Аюулгүйн соведэй саг үр-гэлжын гэшүүдэй хамтын оролдол-гын ашаар энэ райондо үни удаан, бата бэхи эб найрамдал хангажа болохо гэжэ Советскэ правительст-во тоолоно.

Дүтын ба Дунда Зүүн зүгтэ эб найрамдал бэхижүүлхэ гэһэн үнэн сэдьхэлэй оролдолго дээрэһээ гара-һан энэ үүсхэл США-гэй, Англиин ба Франциин правительствонуудаар дэмжэгдэхэ бэзэ гэжэ Советскэ Союзай правительство найдана.

Советскэ Союзай һанамжаар ха-даа мүнөө үедэ экономическа зарим хэрэгүүдтэ, түбхын түрүүн дэлхэйн худалдаа наймаае хүгжөөхын тула таарамжатай нүхэсэл бии болгохо хэрэгтэ тусгаар анхаралаа хан-дуулха хэрэгтэй гэжэ һанагдана гээд нүхэр Шепилов хэлэбэ. **Бүхэ-дэлхэйн экономическа конференци** зарлаха саг хүрэжэ ерээ. Энэ конфе-ренци дээрэ иимэ асуудалнудые: уласхоорондын худалдаа наймаае дам саашадань хүгжөөхэ тухай, ООН дотор уласхоорондын худал-даа наймаанай организацие бай-гуулха тухай; бусадһаа мэдэлгүй национальна экономико байгуулха-дань һулаар хүгжэнги оронуудта туһалхын тулада уласхоорондын экономическа харилсан ажаллалга эмхидхэхэ тухай, тэрэшэлэн финан-сова зарим асуудалнуудые хэлсэжэ болохо һэн.

Фашистска сэрэгүүдые бута сохи-жо, хүн түрэлтэнэй соёл болбосо-ролые аршалан хамгаалһан түүхэ-тэ холбоондо хабаадаһан агууехэ гүрэнүүд эб найрамдлые болон уласхоорондын аюулгүй байдалые дэмжэлгын түлөө гол харюусалга-тай байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Энэ холбоондо хабаадагшадай — агууехэ гүрэнүүдэй хоорондо этигэл найдабари, һайн һайхан харилсаан хэрбээ һэргээгдээ һаань, ехэ аюул-һаа юртэмсэ дэлхэй зайлаба гэжэ хүн түрэлтэн һанаагаа амарха һэн.

Энээн тухай һанахадаа Советскэ Союз болбол Холбоото Штадуудай, Англи ба Франциин бэе бэеэ зүбөөр ойлголсоходонь туһалха али бүхы үүсхэлые бүтэмжэтэй тала руунь хаража үзэхөөр бэлэн байна гээшэ.

Саашань нүхэр Шепилов СССР-эй ба капиталистическэ зарим оро-нуудай хоорондохи харилсаануудые шэнжэлэн харуулба.

Саашань депутат Д. Т. Шепилов иигэжэ хэлээ:

Хүн түрэлтэнэй бодото эрхэ сүлөө-гэй, арадуудай тэгшэ эрхын ба аха-дүүгэй харилсаанай ёһо гуримуудай бүримүһэн илан мандаха байһан-дань гүнзэгыгөөр этигэнги байдаг бидэнэр хадаа манай гадаадын эб-тэ политикые эрид шангаар, хэлбэ-ришэгүйгөөр бэелүүлжэ байхабди.

Бүгэдэниитэ дээрээ буу зэбсэг ху-ряаха хэрэгые бодотоор бэелүүлэел, хүн зониие хюдадаг дайнай шэнэ тү-хэлэй зэбсэгүүдые үгы хэжэ, хэтын хэтэдэ тэдэниие хоримжолоёл; ху-далдаа наймаа хэел, научна ба культурна үнэтэ зүйлнүүдээ хоо-рондоо андалдаял; социальна системэнүүдэй ямарань дээрэб гэ-жэ амгалан ажал дээрээ, экономи-ческа мүрысөө хэжэ ойлгожо абаял —гэжэ баруун гүрэнүүдэй засаг ба-ригшадта бидэнэр дурадханабди.

* *

Нүхэр **Д. Т. Шепиловэй** элидхэ-лые зүбшэн хэлсэлгэ Союзай Сове-дэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани дээрэ 16 часта эхилээ. Союзай Соведэй Тү-рүүлэгшэ **П. П. Лобанов** заседаниие хүтэлбэрилөө.

Депутат **Ш. Р. Рашидовта** (Уз-бекскэ ССР) үгэ үгтөө. Дэлхэйн бүмбэрсэгэй бүхы заха хизаарай олон миллион жиирэй хүнүүд улас-хоорондын байдалые ехээр һонир-хоно гэжэ тэрэ хэлээ. Арадууд хадаа уласхоорондын событинуудай хүг-жэлтын хойноһоо ехэ анхаралтай-гаар ажаглан харана, эб найрамдал хангахые эринэ.. Юуб гэхэдэ, тэдэ-нэр дайн байлдаанай ямар ехэ га-салан зоболондо хүргэдэг байһые өөһэдынгөө бэеэр үзэһэн байна бшуу. Эб найрамдалай хүсэнүүдэй жэл ерэхэ тудам ургажа ба бэхижэ-жэ, мүн эб найрамдалай түлөө тэм-сэлшэдэй бүхы оронуудта олон бо-ложо байһан ушар советскэ хүнүү-дые баясуулна. Советскэ Союз ха-даа эб найрамдалай түшэг тулгуу-ри, эрхэ сүлөөгэй болон зол жаргa-лай зам заагша одон гэжэ тоолодог дэлхэйн бүхы үнэн сэхэ хүнүүд ма-най орон тээшэ һанал сэдьхэлээ хандуулдаг байна. Москва эб най-рамдалай түлөө тэмсэлэй генераль-на штаб болонхой. Тиимэһээ дэл-хэйн бүмбэрсэгэй бүхы заха хизаа-рай олон миллион жиирэй хүнүүдэй талархалые хүлеэдэг байна.

Узбек арад Советскэ правитель-ствын гадаадын политикые бүрин һайшаана, уласхоорондын байдалай шангадалые зөөлэрүүлхэ, бүхы дэл-хэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүл-хэ зорилгоор нүхэр Шепиловэй элидхэл хэхэдээ оруулһан дурад-халнуудые дэмжэнэ гэжэ нүхэр Ра-шидов мэдүүлээ.

Депутат **Ю. И. Палецкис** (Ли-товско ССР) үгэ хэлэхэдээ Совет-скэ правительствын политика со-ветскэ арадай аша туһада зохилдо-хоһоо гадна, газар дэлхэй дээрэхи бүхы үнэн сэхэ хүнүүдэй хүсэл эр-мэлзэлгэдэ тааралдана гэжэ тэм-дэглээ. Литва Советскэ Союзай составта орожо, эрхэ сүлөөтэй ба бэеэ даанхай байдалтай болоо гэжэ онсолон тэмдэглэхэ зуураа, эб най-рамдалые болон арадуудай аюул-гүй байдалые бэхижүүлхэ политика Советскэ правительство саашадаа бүри оролдосотойгоор бэелүүлхэ бэзэ гэжэ хүсэжэ байһанаа нүхэр Палецкис элишэлэн мэдүүлээ.

Удаань СССР-эй Культурын ми-нистр депутат **Н. А. Михайлов** үгэ абаа. Советскэ Союзай ба дэлхэйн бүхы гүрэнүүдэй хоорондо культур-на холбоо үргэдхэхэ ба хүгжөөхын тулада СССР-эй Правительство юу хэхэ байнаб гээд хэдэн депутадуу-дай табиһан асуудалда Советскэ правительствын даалгабаряар нү-хэр Михайлов харюу үгэһэн байна.

Культурын талаар СССР-эй улас-хоорондын холбоо барисаае тоб-шоор шэнжэлхэ зуураа, нүхэр Ми-хайлов иигэжэ харюусаа: Советскэ Союзтай культурна холбоо байгуул-гада бэрхэшээл тохёолдуулха гү, али тиимэ холбооe болюулха зо-рилгоор зарим оронуудта һүүлэй үедэ али болохоор һаад түбэг тата-даг болоо. Культурна холбоо барисаа байгуулха хэрэгтэ хар-хис этэгээдүүдэй зүгһөө уша-руулагдадаг элдэб һаад тү-бэгые усадхаха гэжэ олон ороной түрүү интеллигенци ехээр оролдол-го гаргадаг боложо байна. Культу-рын талаар харилсаа холбоотой байха тухай уряанууд Европодо, Азида, Латинска Америкэдэ — хаа хаанагүй бүри ехээр табигдадаг бо-ложо байна. Культурна холбоо ба-рисаан үгеэ ойлголсолгодо, эб най-рамдалай түлөө тэмсэлэй һайн һай-хан уг зорилгонуудта туһалха бай-на.

Культурын талаар уласхооро-ндын харилсаа холбоотой байхын, мүн тэрэниие али болохоор хүгжөө-хын тулада Советскэ гүрэн өөрын-гөө зүгһөө бүхы юумэ хэхэ байна. Советскэ Союзай Правительство ха-даа хариин оронуудай научна, куль-турна болон олониитын организа-цинуудтай холбоо барисаагаа саа-шадань үргэдхэлгэдэнь Наукануу-дай академинуудтэ, университедүүд-тэ туһалха байна гэжэ нүхэр Ми-хайлов мэдүүлээ.

1957 ондо культурна холбоо үр-гэдхэхэ талаар зохёогдоһон түсэб тухай депутат Михайлов мэдээсээ. Тиигээд үгынгөө түгэсхэлдэ тэрэ иигэжэ хэлээ:

Советскэ Союзтай культурна ха-рилсаа тогтоохо тушаа ямаршье гү-рэнэй дурадхалые Советскэ прави-тельство урда мэтэ бүтэхэ тээшэнь хаража үзэхөөр бэлэн байна. Куль-турын талаар холбоо барисаагаа хүгжөөхые ба бэхижүүлхые, арадуу-дай аша туһада зорюулан наукын, литературын, искусствын талаар ха-рилсаа холбоо байгуулхые үнэн зүр-хэнһөө хүсэгшэдтэ советскэ интел-лигенци үнэн сэхэ ханинь, найдам-тай нүхэрынь болохо байна. Улас-хоорондын культурна холбоо бари-саа бэхижүүлхэ ба саашадань хүг-жөөхэ, эб найрамдалай болон ара-дуудай хоорондын хани барисаа-най түлөө, ажалшадай зол жарга-лай түлөө тэмсэлэй агууехэ хэрэгтэ советскэ интеллигенци бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэргэжэлээ зо-рюулха байна.

СССР-эй Правительствода хэдэн депутадуудай табиһан асуудалда СССР-эй Культурын министр депу-тат Н. А. Михайловай үгэһэн ха-рюуе анхаралдаа абаха гэһэн шиид-хэбэри СССР-эй Верховно Совет баталан абаа.

Депутат **Н. Ф. Игнатов** (Москов-ско область) Иранда ябахадаа ха-раһан үзэһэн юумэ тухайгаа, мүн советско-иранска харилсаан тухай хэлэһэн байна.

Москва шадарай, Сталинай нэ-рэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ хоёр дахин Социалистическэ Ажалай Ге-рой депутат **Ф. С. Генералов** трибу-нын дэргэдэ ерэнэ. Түрэл прави-тельствынгаа болон сэсэн мэргэн Коммунистическэ партиин эб най-рамдалда дуратай гадаадын поли-тикые бидэнэр колхознигууд бүхы советскэ арад шэнги халуунаар һай-шааха зуураа, бүхы хүсөөрөө энэ политикыень дэмжэнэбди. Шэнэ за-водууд болон фабрикануудые бари-жа, үргэн ехэ шэнэ ба боро газар элдүүрилэн ашаглажа, культурын ордонуудые, һургуулинуудые, инс-титудуудые барижа байхадаа совет-скэ хүнүүд өөрынгөө зол жаргалта байдал зохёоно гээшэ гэжэ тэрэ хэ-лээ.

Колхоздонь арадай демократиин оронуудһаа олон делегацинуудай ерэһэн тухай, Польшодо болон Гер-манска Демократическа Республи-када ошоһон тухайгаа тэрэ хэлээ.

Мүн депутадууд **Г. Д. Джава-хишвили** (Грузинска ССР), **В. С. Балакина** (Ленинград), **М. Ф. Рыльский** (Украинска ССР), **И. Г. Эйхфельд** (Эстонско ССР), **Я. В. Пейве** (Латвийска ССР) мүн лэ үгэ хэлээ.

СССР-эй Верховно Совет иимэ тогтоол нэгэ дуугаар баталан абаа: «Советскэ Союзай уласхоорондын байдал ба гадаадын политика ту-хай СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр депутат Д. Т. Шепиловэй элидхэлые шагнажа, зүбшэн хэл-сээд, СССР-эй Верховно Соведэй тогтоохонь: Советскэ Правительст-вын гадаадын политикые һайшаа-ха».

Зүбшэхэ зүйлдэ оруулагдаһан асуудалнууд хаража үзэгдөө. Тии-гээд, СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси хаагдаһан дээрэ соносхогдоо.

(ТАСС).

Эстонско газар таряалангай болон ме-лиорациин институдай Йыгеваска селек-ционно станциин зүгышэн Артур Сийл хэдэн жэлэй турша соо элдэб олон лите-ратура оролдосотойгоор суглуулаа. 8 мянган номтой библиотекэтэй юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Артур Сийл өөрынгөө библиотекэ соо байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Ойро тойроной һонин

Дулма Жапова гурбан басага түрэбэ

«Пограничник» колхозой хо-нишон 36 наһатай Дулма Жа-пова эхир гурбан басага түрэ-бэ. Ононой районой больницын дэргэдэхи нарайлгын гэртэ байха үедөө эхир басагад һайнаар өөдэлжэ, түргөөр ма-ряалжа байба.

Больницын хүдэлмэрилэг-шэд нарайлһан эхэдэ, тэрээ-нэй эхир басагадта онсо ан-харал хандуулжа байгаа. Мү-нөө нүхэр Жапова гэртээ бу-санхай. Гүрэнэй болон колхо-зой зүгһөө тэрээндэ ехэ туһа-ламжа үзүүлэгдэнэ.

ЕРЭН НЭГЭТЭЙ АНГУУШАН

Ерэн нэгэ наһатай ангуу-шан Павел Никитович Чернец-кий гэгшэ Тунгиро-Олекмин-скэ районой ажалшадай дун-да үниһөө хойшо суутай юм. Энэ ангуушан бүхы наһан соо-гоо агнаа.

Павел Никитович мүнөөшье агнажа үргэлжэлһөөр. Агнуу-риин арга оньһые гүйсэд шу-далһан шамбай хүнгэн энэ үбгэжөөл нэгэ һарын турша соо 1317 түхэригтэ ангай арһа гүрэндэ тушааба.

«Забайкальский рабочий» газетэһээ, Читын область.

50 МАШИНА ҺҮ ҺААҺАН ЭХЭНЭР

Нюрбинскэ районой Хруще-вой нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүд эрхим һаа-лишан Татьяна Тимофеевна Михайлова гэгшын колхоздоо үнеэ һаажа эхилһээр 25 жэл болоһон ойн баярые һаяхан тэмдэглэбэ. Үнгэрэгшэ 25 жэ-лэй турша соо нүхэр Михайло-ва хамта 150 мянга гаран литр һү һаагаа. Тэрэ һү, жэ-шээнь, нэгэ доро ашажа абаа-шаха гээ һаа, ашаанай 50 га-ран машина хэрэгтэй болохо байна! Энэ үе соо суута һаа-лишан 330 тугал түлжүүлжэ колхоздоо тушаагаа.

Колхозойнгоо ниитын ажа-хые бэхижүүлгэдэ ехэ юумэ хэһэнэйнь түлөө колхозойнь правлени ойнь баяртай дашa-рамдуулан, нүхэр Михайлова-да үнэтэ бэлэг барюулаа.

«ЗУУН НАҺАН ЮУНШЬЕ БЭШЭ ...»

Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Степан Ту-мусов һаяхан 100 наһа хүрөө. «Степан үбгэн» гэжэ эндэхи зондо нэрэлүүлдэг энэ үбгэ-жөөл 15 наһанһаа хойшо мү-нөө хүрэтэрөө агнана. Аглаг уулын арюун тунгалаг агаар-та ябажа, бүхэли наһан соогоо агнаһан хадаа энэ үбгэн шам-бай шумууһан зандаа, мүнөө-шье агнаһаар.

Гансахан 1956 ондо Степан Тумусов зуу шахуу хэрмэ, та-бан үнэгэ болон бусад олон ан барижа, арһыень гүрэндэ ту-шаагаа.

— Инаг түрэл Эхэ ороноо улам баян, улам һайхан бол-голсожо ябаһан намда зуун наһан юуншье бэшэ,— гэжэ Степан үбгэн зоригтойгоор мэ-дүүлнэ.

«Социалистическая Якутия» газетэһээ, Якутска АССР.

«ЗИМ» ГЭЖЭ ТАКСИ БИИ БОЛОБО

Хоёр тээгүүрээ шатарай хюлгэдэл бүһэлүүртэй «ЗИМ» гэжэ гоё һайхан хүнгэн такси-машинанууд Иркутск городой үйлсэнүүдээр гүйлдэдэг болоо.

Мүнөө дээрээ тиимэ хоёр ма-шина абтанхай. һаяар үшөө гурба абтахань.

«Восточно-Сибирская правда». газетэһээ, Ирхүүгэй область.

Аймагай газетэнүүдэй хуудаhануудhаа

МИЛЛИОН ҮЛҮҮТЭЙ ТҮХЭРИГ АЛМАГДАБА

1956 оной туршада «Джидастрой» трестын уралан нарижуулагшад үйлэдбэриин технологиие hайжаруулха, барилгын продукциин өөрыень үниые химдаруулха талаар 75 үнэтэ дурадхалнуудые оруулhан байна. Тэдэнэй 40-иинь ажалда хэрэглэгдэжэ, жэл соо миллион үлүүтэй түхэриг алмагдаба. Уралан нарижуулагшадай тоо жэл еэрэхэ бүри олошоржо байна. 1955 ондо энэ трестдэ 30 уралан нарижуулагшад бии байгаа hаа, 1956 ондо тэдэнэй тоо 85 хүн болоо. Шлакоблогуудые бүтээдэг заводой гаргадаг продукциин өөрынь үные химдаруулха талаар инженер Бурьяновай дурадхал үйлэдбэридэ хэрэглэгдэжэ, трестдэ жэлдээ 100 шахуу мянган түхэригэй арьбалалта хэгдэдэг болоо.

Ажалай түрүүшүүл энэ жэлдэ уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын 150 дурадхал үйлэдбэридэ хэрэглэхэ, энээнэй ашаар 1,5 миллион түхэригэй арьбалалта хэхэ гэжэ шиидэhэн байна. Барилгын ажал механизацилха, барилгада нютагай түүхэй эд хэрэглэхэ, үйлэдбэриин эмхидхэл hайжаруулха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ асуудалда уралан нарижуулагшад ехэ анхарал хандуулна.

«За металл», Городок.

НЭГЭ ДОРО ДҮРБЭН БААБГАЙ БАРЯА

Ангуушан Еши Норбоев хэрмэ, булга барихаяа ой тайга гараhан аад, «Улаан Одон» колхозой хойшоо Нарин гэжэ голой ой соо баабгайн эшээн дээрэ орошоhон юм. Ангуушан эшээндэ дүтэлхэдөө, нүхэн соо баабгайн бии байhые тодорхойлhон байгаа. Гансаараа ябаhан Еши Норбоев айнгүй, тэрэ нүхые хушүүргэдэжэ оробо. Тиихэдэнь тэрээн соohоо эхэ баабгай ехэ болоhон гурбан хүбүүтэеэ гаража алуулаа.

«Улаан Туяа», Хори.

МТС КОЛХОЗДО ТУЬАЛНА

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой центрhээ 25—30 километрын газарта байдаг малажалай гүүртэдэ моёрор үбhэ тэжээл зөөхэдэ бэрхэшээлтэй байдаг hэн. Харин мүнөө Наршатын МТС үбhэ тэжээл шэрэхэдэнь колхоздо туhалдаг болоо. «ДТ-54» маркын трактор үбhэ тэжээл зөөхын тула МТС-нээ колхоз эльгээгээ. 6 үдэрэй туршада тракторист нуудуд Василий Машанов, Анатолий Сазонов 420 центнер үбhэ холын гүүртэнүүдтэ зөөhэн байна. Энээнэй ашаар колхозой малай хохын гүүртэнүүд үбhэ тэжээлээр таhалгаряагүйгөөр хангагдана. Гүүртын хүдэлмэрилэгшэд өөhэдөө тэжээл зөөхэе болижо, сүлөөтэй сагтаа малай байра барилгада хэрэглэгдэхэ модо бэлэдхэжэ байна.

«Сталинец», Ярууна.

ТҮРҮҮ ГАХАЙШАН ДЕПУТАТДА КАНДИДАДААР ДЭБЖҮҮЛЭГДЭЭ

Федосья Ивановна Федотова «Коммунизм» колхозой нинтын ажалда 16-дахи жэлээ ажаллана. Энэ үе соо нүхэр Федотова гахай үсэхэбэрилхэ талаар нилээд дүй дүршэлтэй болоhон юм. Ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ Федосья Ивановна хамта дээрээ 130 центнер шэгнүүртэй 151 гахай шахаад, гүрэндэ тушааhа, колхоздо 100 мянга гаран түхэригэй олзо доход оруулаа.

Ф. И. Федотова өөрынгөө дүй дүршэлые залуу нүхэдтөө дамжуулан үгэдэг, гахайнуудые үсэхэбэрилгын түрүү хэдо ороолдоо байдаг. Тэрэнэй хүтэлбэрээр городhоо колхоздо ажаллахаяа ерэhэн залуу хүдэлмэрилэгшэ Абросимова түргэн саг соо шадамар гахайшан боложо шадаа. Оролдосото ажалайнгаа түлөө гахайшан Федотова колхознигуудай дунда хүндэтэй болоhон хойо. Мүн энэ нүхэр Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсажа, медаляар шагнагдаhан юм.

Колхозой гэшүүд hаяхан үнгэргэгдэhэн суглаан дээрээ Ф. И. Федотовае аймагай Соведэй депутатта кандидадаар дэбжүүлhэн байна.

«Вперед», Мухаршэбэр.

ХАБАЙ АРЬААР ГУТАЛ ОЕДОГ БОЛОО

Кяхтын гуталай фабрика хаб загаhанай арhаар гутал оёдог болоо. Гуталнууд hайнаар гоёргожо оёгдоно. Гуталшад И. Степанов, М. Бадмаев түрүүшынхеэ гутал сёхо зуураа, энэ мэргэжэлээ hайнаар шудалба. Тэдэнэр даабаряа үдэр бүри 120—130 процент дүүргэнэ. Тэдэнэй оёhон гутал Кяхта городой магазинуудта наймаалагдана. hаяын үдэрнүүдтэ эндэ шэнэ цех нээгдэхэнь.

«Знамя Ленина», Кяхта.

ЗАГАЬА БАРИХА ТҮСЭБӨӨ БОЛЗОРЬООНЬ УРИД ДҮҮРГЭБЭ

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой загаhашад нютагай Соведүүдтэ hунгаха hунгалтын үдэрые ажалай амжалтаар угтахаар зориглоhон хойо. Тинн тэдэнэр загаhа бариха январь hарынгаа түсэбые болзоорhоонь 5 хоногоор урид дүүргэбэ. Григорий Михеевич Печкинэй хүтэлбэрилдэг бригада hайн амжалта туйлажа, социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Мүнөө тус колхозой загаhашад 1-дэхи кварталай түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысэжэ байна.

«Красный Байкалец», Хойто-Байгал.

Горячинскын загаhашад

Манай эндэхи үбэлэй хүйтэн үедэшье Горячинска загаhанай заводой хүдэлмэришэд мульhэн дороhоо загаhа амжалтатайгаар барижа байна. Тус заводой коллектив, мүн загаhа барилгын бригаданууд загаhа бариха кварталайнгаа түсэбые нютагай Соведүүдтэ hунгаха hунгалтын үдэр болотор дүүргэхэ гэhэн социалистическэ уялга абанхай.

Кварталайнгаа түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө эдэгэрhэн социалистическэ мүрысөөндэ Прибайкальска аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Григорий Анисимович Ткачевой хүтэлбэрилдэг загаhа барилгын бригада түрүү зэргэдэ ябана.

Мульhэн дороhоо загаhа барилгын хэды бэрхэшээлтэй байгаашье hаа, энэ бригадынхид эршэмтэйгээр ажаллана. 1-дэхи квартал соо 215 центнер загаhа барижа тушааха түсэбтэй аад, январь hарада 186 центнер тушааба. Тус бригадынхид үдэр бүри 10—17 центнер загаhа баридаг юм.

Загаhашад мүнөөнhөө эхилжэ хабар—зунайнгаа хүдэлмэридэ бэлэдхэжэ байна. Тэдэнэр губшуур, гүльмэнүүдээ, онгосонуудаа заhабарилжа эхилээ. Мүн загаhашад гэр байра барилгада ехэ анхарал хандуулна.

Заводой бондарна цехын хүдэлмэрилэгшэ М. П. Трифонов ажалайнгаа сагые зүбөөр эмхидхэhэнэй ашаар үдэр бүриингөө даабарине 200 процент дүүргэдэг юм.

Эндэхи загаhашадай бариhан загаhан үдэр бүри Татурово станци асаргадажа, худалдаа наймаанай организацинуудта эльгээгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. А. Ткачевой хүтэлбэрилдэг бригада мульhэн дороhоо загаhа барижа байна. Хүрөө соо Г. А. Ткачев.

А. Сельверов.

„Эхэнэрнүүдэй үдэр" үнгэргэгдэбэ

Эхэнэрнүүдэй ажалай эдэбхиие дээшэлүүлхэ зорилгоор Кударын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ, «Комбайн» колхозуудта hаяхан «Эхэнэрнүүдэй үдэр» үнгэргэгдэhэн байна. Тус колхозуудтай мүрысэдэг бусад колхозуудай гэшүүд энэ үдэртэ зорюулагдаhан суглаанда хабаадалсаа.

«Эхэнэрнүүд колхоздоо ехэ юумэ хэжэ шадаха» гэhэн элидхэл эдэ колхозуудай түрүүлэгшэнэр Переваалов, Грудинин гэгшэд хэбэ. Эхэнэрнүүдэй колхозуудта ямар ехэ ажал хэжэ, ямар үүргэ дүүргэжэ байhан тухайнь бодото жэабайдалнаа жэшээнүүдые харуулаа.

Колхознигууд өөрынгөө hанамжа, дурадхал тухай, колхозойнгоо үйлэдбэриин дутагдалнуудые элирүүлhэн, мүн тэдэнние усадхаха талаар ямар арга боломжонуудай бии байhан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэбэ.

Түрүү hаалишад, хонишодто, таряан ажал дээрэ хүдэлмэрилжэ байhан эхэнэрнүүдтэ КПСС-эй айкомой амаршалгын бэшэг, мүн эдэ колхозуудай правлениин бэлэгүүд барюулагдаа. Аймпотребсоюзай автолавка «Эхэнэрнүүдэй үдэртэ» зорюулжа худалдаа наймаа эмхидхэжэ, 50 мянган түхэригэй элдэб эд бараа наймаалhан юм.

Мүнөө эхэнэрнүүдэй ажалай эдэбхи улам дээшэлжэ байна.

С. Таханов.

Олон түл абтаа

Бичурын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Амгаланта нютагтахи отарада 347 шэнэ түл абтаа. Ахалагша хонишон Дулма Аюшеева 92 хурьга абаад, hайнаар харууhалжа байна.

Залуу хонишод Цыпилма Дамбаева, Намжилма Цыбикжапова, Гармасу Цыбикмитова тус бүридөө 80—90 шэнэ түл абаа. Абтаhан хурьгад бултадаа хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна.

И. Дондубон.

Советско-югославска экономическа харилсаан туша

Советскэ Союз болон Югославиин делегацинуудай хоорондо энэ оной февралиин 9-дэ Москвада хэлсээн хэгдээ. Тэрээнэй hүүлээр ядерна физикын талаар, мүн атомай хүсые арадай аша туhада хэрэглэхэ талаар шэнжэлгэнүүдые хүгжөөхэ хэрэгтэ Советскэ Социалистическэ Республиканууудай Союзай болон Югославиин Арадай Федеративна Республикын хоорондо харилсаа холбоо байгуулха тухай 1956 оной январиин 28-да Белградта баталагдаhан сээнэй протоколло гар табиг

Тус Протоколой ёhоор Совет болон Югославиин органи нууд, научна эмхи зургаа ядерна физикын болон атомай сые арадай аша туhада хэрэ шэнжэлгэнүүдэй талаар саша харилсаха гэжэ харалагдана

Хэлсээн үгэеэ хүсэд ойлгол гын байлдаа үнгэржэ, сронуу энэ талаар саашадаа харил хүсэлэнтэй байhыень харуулаа

Испаниин коммунистическэ партиин политбюрогой мэдүүлгэ

ПАРИЖ, (ТАСС). Франкогой засагай хүндэ хүшэр байдалда ороод байhан тухай Испаниин коммунистическэ партиин политбюрогой мэдүүлгые «Юманите» газетэ толилбо. Барселондо, Мадридта болон бусад городуудта болоhон зоной үймөөн, городой транспортда зоной hуухаяа арсаhан ушар, фашизмда эсэргүү студентнүүдэй демонстрацинууд хадаа түбхын түрүүн генерал Франкогой фашистска диктатурада эсэргүү шэглүүлэгдэнхэй гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Армиин солдадуудай дураа гутахаhаань айжа, Франкогой правительство Барселоной болон Мадридай хүн зоной урдаhаа сэрэг табихаяа зүрхэлөөгүй. Урдынгаа арга методнүүдээ, мүн бариматалдаг политикынгаа үндэhөөр оронине хүтэлбэрилжэ болохогүй байhыень Франкогой засагай мүнөө үедэ хүндэ хүшэр байдалда ороhон ушар харуулна. Национальна ехэ хүдэлөөнэй дэлгэржэ байhан үедэ генерал Франкогой диктатурые түбхын түрүүндэ усадхабал, мүн политическэ талаар ехэ хубилалта хэбэл оронойн үмэнэ байhан шухала асуудалнуудые шиидхэжэ болохо байна.

Зүүнэй, баруунай үзэл бари даг Испаниин хүсэнүүд нацио на эблэрэлгын аша туhада, арадай ажабайдалые hайжар хын түлөө нэгэдэхэеэ хүсэ Мадридта болон Барселондо hон буhалгаануудай дахин хар гэжэ политбюро тэмдэглэнэ. зорилгонуудые табиhан яма правительстве Испаниин ко нистическэ парти дэмжэхээр литбюро hануулна. Имм тельство элдэб либеральна нүүдhээ бүридэжэ, үргэн пол ческэ амнисти соносхоод, на ческэ эрхэ сүлөө hэргээгээд, ар байдалые hайжаруулхын эршэмтэйгээр оролдохо ба Мүн иимэ правительство б нинтын hунгалта хэхэ зам байгаа.

Генерал Франкогой диктату эсэргүү, орон дотор ушарhан номическа хүндэ хүшэр бай эсэргүү, национальна бэеэ дааж байдалнайнай алдахуулжа ба американска империализмда гүү тэмсэл хадаа испанска пат дуудай гол зорилгонь болоно политбюро онсолон тэмдэглэнэ

США-гэй коммунистическэ партиин XVI съезд

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 12. (ТАСС). США-гэй коммунистическэ партиин XVI съездын үсэгэлдэр үглөөнэй, мүн үдэрэй заседаниинууд дээрэ съездын гол резолюциин бүлэгүүд гол тулэб зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Удаан арсалдаhанай hүүлээр парти тусай партиин национальна комитедэй оруулhан резолюциин проектын нэгэ бүлэгые, мүн тус проектдэ оруулагдаhан хэдэн заhабаринуудые съезд батлаа. Партиин хүтэлбэрилэгшэд энээнhээ урагша зонhоо таhарани байгаа гэжэ заhабаринуудые соо хэлэгдэнэ.

Негритянска асуудал тушаа резолюциин бүлэгтэ багахан заhабари оруулагдаhанай hүүлээр мүн лэ батлагдаа. Үндэhэ яhанай илгаа гаргаха ябадалтай негрнүүдэй улам хүсэтэйгөөр тэмсэдэг боложо байhан дээрэhээнь негрнүүдэе тэгшэ тэй болгохын түлөө тэмсэлдэ мунистнуудай хабаадаха тод рограмма тус резолюци со раалагдаба.

Нэгэ жэлэй туршада штаб тираже Нью-Йоркhоо Чик зөөлгэжэ асархыень национа комитедтэ даалгаhан резолю съезд нэгэн дуугаар hайша Юуб гэхэдэ, Чикаго «Амери эгээ промышленна город, мүн ажахын гол нютагуудта дүтэ даг байна.

Шэнэ национальна комитед гэшүүдhээ бүридүүлхэ гэжэ съ шиидхэбэ. Тэдэнэй 20 гэшүү тус съезд дээрэ hунгагдажа, 40 гэшүүниинь районно органи нуудаар hунгагдаха юм.

ЗАЬАБАРИ

Манай газетын февралиин 14-нэй номерой дүрбэдэхи хуудаhанай «США-гэй коммунистическэ партиин XVI съезд» гэhэн гаршагтай статьягай хоёрдохи колонкын дороhоо гурбадахи абзацын hүүлшын мэдүүлэлые «Марксистско-ленинскэ гол ёhонуудай үндэhөөр пар сэтгэлые бэхижүүлхэ гэhэн зорилготойгоор съездын хүдэл ябуулагдана» гэжэ заhажа унш

Алдуу гаргаhан үндэ зэмэ до.

АГУУЕХЭ ГЛИНКА

(Наhа бараhанhаань хойшо 100 жэлэй ойдо)

Михаил Иванович Глинка 1804 ондо Смоленскэ губерниин Новоспасск тосхондо түрэhэн юм. Бүри бага балшар наhанhаа хойшо арад зоной дуу аялга ехээр hонирходог, шэхэндээ хадуужа абадаг байгаа. Тэрэнэй наймантай болоод байхадань, 1812 ондо Эхэ ороноо хамгаалгын дайн эхилээ hэн. Смоленскэ губерниинхид эрэлхэг түримхэй дайсадтай эрэлхэгээр тэмсэжэ эхилhэн юм. Партизануудай баатарлиг тэмсэлые нюдөөрөө хаража, тэдэнэй дайшалхы дуунуудые шэхээрээ шагнаhан байгаа. Эдэ бүгэдэ эдир Глинкын зүрхэндэ бүхөөр хадуугдаа бэлэй.

Глинка 14 наhатай болотороо хүгжэмэй hургуули гэртээ хээд, Петербург ерэжэ, пансиондо hураhан байна. Декабрист хожомынь болоhон Кюхельбекер тэрэ пансиондо багшалжа, ород литература заадаг байгаа. Глинка тиихэ үедэ Карамзин, Жуковский, Дельвиг, Грибоедов, Одоевскитэй, хоёрдо онуудаар Пушкинтай танилсаа.

Гушаад онуудай эхээр Глинка Баруун Европоор ябажа, искусствотайнь гүнзэгыгөөр танилсаhан байха юм. Гэхэ зуура, баруун оронуудай хүгжэмдэ Глинка шэнжэлхы бөөр хандадаг hэн.

Глинка үндэhэн ород оперо бэшэхэ зорилго үнинэй табиhан байгаа. Удайшьегүй, 1836 оной эсэс багта, Петербургын ехэ театр соо «Иван Сусанин» гэжэ оперо түрүүшынхеэ табигдажа ехээр сууряhан юм. Дэлхэйн хүгжэмэй түүхын шэнэ хуудаhан нээгдэжэ, ород хүгжэмэй үе эхилбэ гэжэ В. Ф. Одоевский тэрэ оперо тушаа хэлэhэн байна.

Үнэхөөрөөшье, ород арадай хүгжэм улам мандажа, дэлхэй дээрэхи хүгжэмэй культурын дээжэ болоhыень бүгэдөөрэн харанабди.

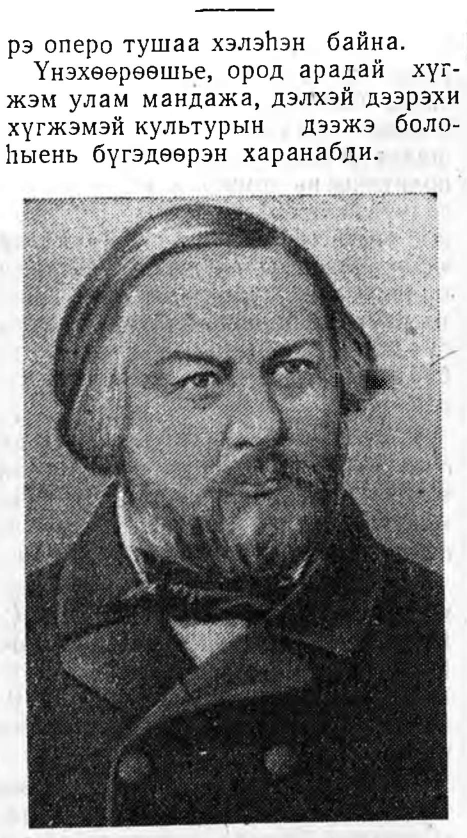

«Иван Сусанин» гэжэ алдарта оперо ород арадай хүсэ шадал, хатуу зориг, Эхэ оронhоо үнэн байдагые харуулна.

Ямаршье үхэлhөө айнагүйб,
Ами бэеэ хайрлахагүйб
Эхэ оронойнгоо түлөө!,—
гэhэн дуунай аялгаар эхин увертюраhаа эсэс хүрэтэрөө дамжуулагдажа, эльгэ зүрхэнэй доhолтор, сэдьхэл бодолой хүдэлтэр хүсэ ехэтэйгээр зэдэлдэг. Энэ дуунай аялга мартагдашагүй болотор арадай дуун шэнгээр хүнэй досоо бүхөөр хадуугдана.

Москвае дайлан абаха хүсэлэнтэй хариин хархис дайсадые хараных хара тайга руу дахуулжа төөрюулээд, Иван Сусанин баатараар үхэлөөр үхөө...«hаналым таагаа...» гэhэн hүүлшынгээ аарие дуулахадань, Иван Сусанинай ямар хүн ябаhые, тэрэнэй hанал бодолые эли тодоор ойлгонобди. Тус оперын эсэстэ Москвагай Кремлиин урдахи талмай харагдана. «Дайсанаа дараhан, даагаа hүүлдэhэн» арад зоной «Түрэл Русь, алдаршан суурхыш, алдаршан суурхыш!» гэhэн hүр жабхаланта дуун Кремлиин хонхонуудай жэнгинээн доро иргүү hайхаар зэдэлэн, оперо дүүрэнэ.

Агуухэ ород арадай хүгжэмэй түүхэтэй танилсаад байхада, Михаил Иванович Глинка — ородой классическа хүгжэмэй үндэhэ hүри табиhан хүн гэжэ элеэр харагдана. Глинка түрэл арад зонойнгоо дуу, хатар наадануудые hайса шэнжэлжэ, ураньhайхан, удха түгэс гайхамшагта зохёолнуудые бэшэhэн юм. Тэдэ зохёолнуудынь арад зондо бэлээр ойлгогдоо, мартагдашагүйгөөр hангагдадаг байна.

XIX зуунжэлэй түрүүшын хахадта Глинкын оюун бэлигынь hалбаржа, Россиин гүрэнэй нютаг бүхэндэ мэдээжэ болоhон байгаа. 1812 оной Эхэ ороноо хамгаалгын дайн, 1825 ондо болоhон декабристнүүдай хүдэлөөн Глинкын hанал бодолдо ехээр нүлөөлөө. Тиимэhээ, өөрынгөө мүнхэ зохёолнууд соо Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөе, түрэл арадайнгаа эрэлхэг хүсые магтан дуулаhан байдаг. Баруун Европын урда, доро дохин hүгэдэдэг, түрэл оронойнгоо хүсэ шадалда этигэдэггүй Петербургын зарим «ахашуул» Глинкын гайхамшагта зохёолнуудые ойлгоогүй дээрэhээ тоохогүй hэдэлгэ гаргаhан юм. Тээд агуухэ Глинка өөрынгөө зохёолнуудые тэдэнэртэ бэшээ, харин олон миллион зондо зорюулжа бэшэhэн байгаа. Ерээдүй сагта арад зон лэ минии хүгжэмые ойлгохо, үнэн сэхэ сэгнэлтэ үгэхэ гэжэ Глинка ехээр найдадаг байба. Агууехэ композиторай энэ найдалынь мүнөө манай орондо гүйсэд бэелүүлэгдээ. Тэрэнэй зохёолнууд бүхы оперно театрнуудта, концерт табидаг нэгэдэлнүүдтэ, мүн улад зоной дундашье hүр жабхалантайгаар зэдэлнэ. hүүлэй зуун жэл соо Глинкын зохёолнууд хүгжэм шудалжа байhан залуушуулда эрхим hайн hургаал боложо үгөө. Ородой урданайшье, мүнөөнэйшье композиторнуудта Глинка тон ехэ нүлөө үзүүлнэ.

Ородой классическа хүгжэмэй толотомо түйлалта—«Иван Сусанин», «Руслан Людмила хоёр» гэжэ гайхамшаг оперонуудые үнэн зүрхэнhөө hайшаан магтахагүй хүн үгы ха юм! Манай ороной элитэ ехэ композиторнууд — Бородин, Мусоргский, Римский-Корсаков, Чайковский Глинкын зохёолнуудые ехээр hайхашаадаг, наринаар шэнжэлжэ үзэдэг, хүгжэмтэ зохёол бэшэдэг онаhон аргыень ойлгожо, өөhэдынгөө шадабари мэргэжэлые арьбадхан, шэнэ шэнэ оперонуудые зохёодог байгаа.

Глинка балет зохёогоогүй юм. Зүгөөр, «Иван Сусанин», «Руслан Людмила хоёр» гэжэ оперонууд соохи, мүн «Вальс-фантази», испан увертюранууд доторхи хатар нааданууд гоё hайханаараа, хурса бодолоороо оно шалгардаг. Тус зохёолнуудай хатар наадые дэмжэhэн хүгжэмынь ёhотой ород балетнуудэй хүгжэмэй эхи үндэhэн болонхой.

Глинкын бэшэhэн дуун ба романснууд, бухы фортепианно зохёолнууд ород хүгжэмэй үр заншалта hургуулиин гол үндэhэниинь болоhон байна. Энээнэй ашаар хэдэн олон композиторнууд, артистнар, хүгжэмшэд урданы үргажа гараhан юм, мүнөөшье ургажа байдаг. «Ород арадай үндэhэн хүгжэмэй hургуули тоггооhон агуухэ багшамнай» гэжэ Глинка тухай М. П. Мусоргский нэгэ бэшэг соогоо тон зүбөөр хэлэhэн юм.

Глинка түрэл ород арадайнгаа дуу хүгжэмые hонирхоhоо гадна, мүн ондоо арадуудай хани барисаанай тэмдэг болгон, Украина, Польша, Финлянди, Итали, Испани ба бусад оронуудай дуу, хатар, хүгжэмые анхаралтайгаар шэнжэлдэг байгаа. Эдэ арадуудай аялга болон дуунуудые хэрэглэжэ, үнэхэ hайн зохёолнуудые бэшээ. «Арагонско хото», «Мадридтахи hүни» гэhэн испан увертюранууд тэдэнэйнь тоодо оролсоно. Тус увертюрануудые шагнахада, испан арадай дуунай аялга нарин дуута скрипкын утаhа дамжан нэгэ үе түргэдэжэ, нэгэ үе номгоржо, хүнэй сэдьхэлые уяруулхаар зэдэлдэг.

1848 ондо «Камаринская» гэжэ фантазие арадай дуунай хоёр аялга баримталан бэшэhэн юм. Тэдэнэй нэгэниинь—түрын дуунай аялга, нүгөөдэнь—тон түргэн долтой шанга хатарай аялга байгаа. Тиигээд ондо ондоо, удаан хоёр аялгануудые шуд радаар ниилүүлжэ, гайхамшагта хан оркестрын зохёол болгоо. Тус академик Асафьев ингэж лэhэн байдаг: «Хүгжэмэй ир hайхан хэлээр, энээхэн дуунай х гаар арад зоной жаргалта ба сэтгэлые байhаниинь харуула гээшэ». Ород арадай ажаб дые, hанаа сэдьхэлые олон т hаань иимэ бэрхээр харуулжа дадаг агууехэ композитор ба

Эгээ зуун жэлэй урда—1857 февралиин 15-да М. И. Глинка бараа. Манай совет арад Глин зохёоhон хүгжэмэй баялигые рөөр сэгнэдэг.

Бурят-Монголой республикы кусствын хүдэлмэрилэгшэд агу ород арадай культурын аша ү нүлөөн доро удхаараа социал ческэ, маяг түхэлөөрөө национ на культура мандуулжа байна Тиихэ зуураа, М. И. Глинкын «Сусанин» оперо болон ондо гайхамшагта зохёолнуудыень хүгжэмэй театрай репертуар ба табиха, тическэ ехэ hургаал абанабди. «ан Людмила хоёр» оперын «Иван Сусанинай» «Алдар суурхыш!» гэhэн зохёол бухы удэрнүүдэймнай программада hайхан шэмэг болон оролсодог Агуухэ Глинка мүнөө маанад дар тухайда дуулалсажа байн яhан гоё гээшэб даа!

hасаран ЛИНХОВОИН, БМАССР-эй арадай арт

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора— 32-74, отв. секретаря —27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров —16.

Н 00349. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 763